25րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6905 22 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1908 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 9 ՌԱՄԱԶԱՆ 1326 5 Octobre 1908 25me année N. 6905

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Ղ.ռ.
» » վեցամսեայ	45	»
Գաւառներու համար տարեկան	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25	Ֆր.
» » վեցամսեայ	20	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

ԱՐԵՒԵԼՔ

آره ولك
ارمنيجه يومى و سياسى غزته
صاحب امتيازى قره كين بوياجيان
درعليه غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 ՓԱՐԱ. ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ 10 PARAS

ԽՄԲԱԳԻՐԱՊԵՏ
ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՎԱՆԱՅ ԾՈՎՈՒՆ ՎՐԱՅ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Մանկութենէս ի վեր որ լրագիր կարդալ սկսած եմ, մինչև իմացեր եմ պաշտօնական և անպաշտօն աղբիւրներէ հրատարակուած սա լուրը թէ Վանայ ծովուն վրայ շոգենաւ բանեցնելու որոշում տրուած է և քիչ ատենէն գործի պիտի սկսուի: Բայց ճիշդ տեղն է ըսել «մանուկ էի ծերացայ» և այդ երանելի շոգենաւը չտեսայ:

Այլ մոռնալու չէ թէ Հիւսիսային և Հարաւային Բեւեռները գտնելու համար շատ աւելի յաջող արշաւանքներ եղան, շատ յուսատու արդիւնքներ ձեռք բերուեցան այնքան ժամանակամիջոցի մէջ որ Վանայ ծովու շոգենաւին վրայ կը խօսուի և տակաւին այս վերջնոյն մասին խօսուածները խօսք միայն, գրուածները՝ գրուած. իսկ գործ՝ բնաւ:

Դեռ աւելին կայ սակայն. Խաւարակուռն Ափրիկէ խուզարկուեցաւ այդ ժամանակին մէջ, անոր ամէնէն անծանօթ մասերը երևան եկան. աշխարհի յայտնուեցաւ ահաւոր Կոնկօն իր համանուն գետով. աշխարհացոյց տախտակներու վրայ զուիցերիական լիճերու չափ հանրածանօթ դարձան Ափրիկէի հասարակածային լիճերը. Վիքթորիա Նիանզան, Ալպէրդ Նիանզան, Էտուարտ Նիանզան, Թանկանիքան, Նիասսան, Նկամին, Պէնկուէլան, են., են., և ատոնց վրայ շոգենաւեր սկսան բանիլ բաւական երկար ատենէ ի վեր, մինչ անոնց շրջաբնակ ժողովուրդները մերկ ու վայրենի մարդակերներ էին. իսկ Վանայ ծովու շոգենաւը սաղմնաւորած անգամ չէ. կարծես Քրիստոսէ առաջ ո՛րքան անծանօթ էին շոգին և իր կիրարկութեան արդիւնքները, այնքան անծանօթ բան մը ըլլար շոգենաւը՝ Ասիոյ արևմտեան կողմի այդ փոքրիկ ծովուն համար:

Բայց գիտնալ պէտք է թէ աւելի քան 50 անգամ աւելի հեռուն են Եւրոպայէն Ափրիկէի այդ հասարակածային լիճերը քան Վանայ ծովակը: Նոյնպէս անոնք տասնապատիկ աւելի ներս՝ ցամաքի խորերը՝ կը գտնուին, հեռու ծովեզերքներէ քան Հայաստանի մեծագոյն այդ ծովը. հետևաբար շատ աւելի դիւրին էր Սև Ծովու Տրապիզոնի նաւահանգիստէն շոգենաւի մասերը փոխադրել Վան և հոն կազմելով ծովը իջեցնել, քան Հնդկաց Ովկիանոսի ծովեզերքներէն մինչև Նիանզա եւայլն լիճերը տեղափոխել շոգենաւներու կմախքները և հոն կազմաւորելով բանեցնել: Այլ այդ վերջինները յղացուեցան, ծրագրուեցան և գործադրուեցան, իսկ Վանայ ծովակը կը սպասէ ու կը սպասէ որ շոգիի սուլոցը և անիւի թաւալումը տեսնէ:

Գոնէ բնաւ չխօսուէր վրան, բնաւ ծրագիր չչինուէր այդ մասին, բնաւ անունը չտրուէր, հոգ չէր: Ո՛չ լսած կ'ըլլայինք, ո՛չ իմացած և ոչ ալ յուսախաբ եղած: Մինչ բոլորովին տարբեր երևոյթի մըն էր որ հանդիսատես կ'ըլլայինք աւելի քան 30 տարի: Ամէն տարի առնուազն 12 անգամ կը կարդայինք այդ յաւիտենական խնդրին վրայ այլ և այլ տեղեկութիւններ, բայց բոլորն ալ սուտ, սին և փքուռոյց խօսքեր և լուրեր էին առանց իրականութեան նշոյլի, ինչպէս պարզ խաբերայութեան լուրեր էին բռնապետական րէժիմի ատենուան երբ թէ գործադրուած բարենորոգմանց լուրերը և «խաղաղութիւնը կատարեալ է» փուճոյ հեռագիրները: Փուճոյ կ'ըսեմ և կը ստորագծեմ, վասն զի այդ բանաձևը ճիշդ հակառակ իմաստ կուտար, ինչպէս որ ա՛լ մայրաքաղաքիս մէջ վարժուած էինք հեռագրական այդ բանաձևով իմանալ թէ ո՛ւր ջարդ կ'ըլլայ, զի ո՛ւրկից որ այդպիսի հեռագիր մը կուգար, կ'իմացուէր թէ հոն ջարդ տեղի կ'ունենար: Այսպէս ալ «տհա շոգենաւը պիտի չինուի, յանձնարարուեցաւ Թէրսանէէն զայն պատրաստել, կամ ծովային սպաները պիտի ղրկուին կամ ղրկուեցան Վան, ծովերքին քարտէսը հանելու համար» և այլ այս կարգի տեղեկութիւնները, որոնք հաստատապէս [illegible] նման յաճախ երևան կ'ելլէին, ամբողջովին սուտ, երևակայական էին և գոնէ չենք ալ գիտեր թէ ինչո՛ւ մէջտեղ կը հանուէին: Առ առաւելն սա կրնանք ըսել թէ բռնապետական շրջանին նմանօրինակ քաղաքականութեան բիւրաւոր կեղծիքներէն նմոյշ մըն էր որ, ո՛վ գիտէ, ի՛նչ մաքիավելական մտքով մերթ ընդ մերթ հրապարակ կը նետուէր:

Այլ այժմ որ՝ բռնակալութիւնը տեղի տուած է սահմանադրական ազատ դրութեան առջև, տարակոյս չկայ թէ այդօրինակ սուտեր ու կեղծիքներ գոյութեան իրաւունք չունին այլ ևս: Ուստի լրջութեամբ կրնանք ներել մեզի հաւատալու թէ այսուհետև ամէնէն շուտ իրականալիք ձեռնարկներէն մէկը պիտի ըլլայ Վանայ ծովու շոգենաւին այս խնդիրը, որ կարծես թէ Գորդեան հանգոյցէն աւելի դժուարալոյծ դարձած էր:

Սակայն աւելորդ է ըսել թէ այսուհետև ամէն բարենորոգում, հանրօգուտ ամէն ձեռնարկ լոկ կեդրոնական կամ տեղական կառավարութիւններէն չէ որ պիտի սպասենք: Սահմանադրական վարչութեամբ կառավարուած երկիրներու մէջ անհատական նախաձեռնութիւնը մեծագոյն դերը կը կատարէ և պէտք է որ կատարէ այդ կարգի տնտեսական հանրօգուտ գործերու մէջ: Հետևաբար ա՛լ ժամանակը անցած է ձեռն ի ծոց սպասելու որ կառավարութիւնը ինքը առաջնորդ հանդիսանայ այդպիսի ձեռնարկներու: Բռնապետութիւնը ո՛րքան կը ջլատէր, կը խորտակէր անհատական նախաձեռնութիւնը և ոգին իսկ կը մեռցնէր, սահմանադրական վարչութիւնն ալ ընդհակառակը այնքան կը քաջալերէ, կը խրախուսէ զայն և ասպարէզ կուտայ անոր ազատ կիրառութեան: Ժամանակ է ուրեմն օգտուիլ այս դիւրութենէն, քանի որ կաշկանդուած, արգելք չըլլալէն զատ, ճիշդ հակառակն է որ կը մատուցուի: Ուստի իբր թելադրիչ յուշարար մէջ կը բերեմ հետևեալ յոյժ շահեկան պարագան:

Անշուշտ շատերը կը յիշեն թէ նախաձեռնութեամբ հանգուցեալ գործարանապետ Յովսէփ էֆ. Դավաֆեանի՝ ընկերութիւն մը կազմուած էր 1880 թուին շոգենաւ բանեցնելու համար Վանայ ծովուն վրայ և տրամադրած էր 50 հազար ոսկի աքսիոնի դրութեամբ: Մինչև անգամ յատուկ պաշտօնեայ մըն ալ (Սեդրակ էֆ. Տէր Սարգսեանց-Տէվկանց) Վան ղրկուեցաւ, ծովեզերքն ուսումնասիրելու, նաւամատոյցներուն տեղերը որոշելու և յատակագիծերը պատրաստելու համար, որ արդարև ըրաւ. այդ ամէն բաները և սակայն գործը չքալեց, վասն զի Նախարարաց Խորհուրդէն տրուած արտօնութիւնը գործնական ընելու համար պէտք եղած Իրատէն չելաւ ու չելաւ մինչև այսօր: Հարկ չկայ ըսելու թէ երկարատև սպասումէ ձանձրացած, ընկերութիւնը լուծուեցաւ, քայքայուեցաւ, նախաձեռնութիւնը ստանձնող գործարանապետն ալ մեռաւ և ամէն բան մէկ կողմ ձգուեցաւ:

Բնական է թէ չենք ըսեր որ այդ միևնոյն ընկերութիւնը գործը ձեռք առնէ այժմ, քանի որ գոյութենէ դադրած է, այլ թէ պէտք է որ նմանօրինակ նոր ընկերութիւն մը կազմուի և այդքան շահաւէտ գործ մը արդիւնաւորելու ձեռնարկէ, քանի որ ազատական այս րէժիմին մէջ՝ Իրատէով այս կարգի գործողութիւնները խափանելու երկիւղ չկայ այլ ևս, ոչ ալ կասկած թէ Նախարարաց Խորհրդէն տրուած մէկ որոշումը կրնայ ջուրը իյնալ Իրատէին զլացումովը:

Իսկ թէ շոգենաւային այս ձեռնարկը նիւթական ինչ շահեր կ'ընծայէ զայն գործադրող մարմնոյն, աւելի մեծ չափ քան պասմայի և երկաթի վաճառականութիւնը և քան որ և է ներածման շահաւէտութիւնը, պիտի խօսինք ու բացատրենք յառաջիկայ յաջորդ յօդուածով, ուր պիտի ընենք նաև Վանայ ծովուն ոլորտքին նկարագիրը:

Մ. ՆԱԹԱՆԵԱՆ

ԽՕՍՈՒՐՏՈՒՔ

— Դուն գիտնալու ես, ապագային մենք ալ իրաւունք պիտի ունենա՞նք քուէ տալու և կամ երեսփոխան պիտի ընտրուինք:

Ահա հարցումը որ երկու բառի մէջ ինծի կ'ուղղեն այն բոլոր տիկինները, որոնց ձեռքը սեղմելու երջանկութիւնը կ'ունենամ կոր քանի մը օրէ ի վեր:

Եւ ինքզինքս շատ դժուարին կացութեան մէջ կը գտնեմ կոր կանացի-դիւանագիտական այդ հարցումին հանդէպ, որուն պատշաճ պատասխան մը գտնելու համար ալ Բրիօյի galanterieն ունենալու է մարդ և Ռիշըլիէօյի նրբին իմացականութիւնը:

Գտնել միջին ճամբայ մը որ հաւասարապէս խնայէ թէ՛ այծը և թէ կաղամբը — ներեցէք որ փոխ առնեմ այս բացատրութիւնը ուրիշներէն — և որ՝ թէ՛ մտածելու եղանակս ազդէ և թէ սրտա չի բերէ կանացի սեռին համար ունեցած մեծ հիացումիս, ասիկայ ֆբիքէ խաղալու պէս դիւրին գործ չէ և պզտիկ gaffe մը բաւական է սապալելու համար այն համբաւը որ վայելելու վրայ եմ այս պահուս գոնէ... պոլսական Հայ ծաղրաթերթերուն մէջ:

Կնոջ ընտրողական իրաւունքները ֆէմինիզմի terrainին պատկանող խնդիր մըն է կարծուածէն աւելի լուրջ և ենթադրուածէն աւելի շահեկան:

Նախ ըսեմ որ ֆէմինիզմի շատ ջատագով մը չեմ, պարզապէս անոր համար որ եթէ ֆէմինիզմը՝ Աստուած մի արասցէ, հասնի այն կատարելութեան որուն կը ձգտին կիներու շատերը, եթէ երբեք ֆէմինիզմը utopie մը ըլլալէ դադրելով, կատարուած իրողութեան մը առջև գտնուինք մենք զմեզ, ո՛հ, այն ատեն, պէտք է հրաժարինք բոլոր այն հեշտութիւններէն և այն վայելքներէն որ միմիայն կիները կը մատակարարեն մեզի: Ֆէմինիզմի ճամբան բռնող կինը արդէն մանչ-աղջիկ մըն է և բնաւ կասկած չունիմ որ եթէ օրին մէկը անոնք հասնին իրենց նպատակին և երեսփոխանական աթոռներու վրայ բազմած տեսնենք զիրենք, փոխանակ սիրեկաններու և ամուսիններու վրայ ընկղմուած ըլլալու — ո՛հ այն ատեն մնաք բարով մարդկային միակ և գերագոյն երջանկութիւն. կեանքը բառ մը պիտի ըլլայ առանց հրապոյրի և ապրիլը՝ ... [illegible] մը սոսկ:

Այն օրը որ կին նախարարներ, կին երեսփոխաններ, կին թաղականներ, կին բանակիրներ — ինչո՞ւ չէ — և կին նաւավարներ պիտի ունենանք. վա՜յ մեզի:

Մինակ հեռանկարը փուշ փուշ կ'ընէ մարմինս և սև շղարշներու մէջ կը փաթթէ հոգիս:

Ուրիշներ — ինչո՞ւ քաշուիմ ըսելու — եթէ երբեք ֆէմինիզմը բռնէ, այդ պարագային էրիկ մարդիկս այն դերը պիտի կատարենք աշխարհի վրայ ինչ որ կը կատարեն... ներքինիներ Վօսփորի եզերքներուն երկայնքը:

Ես դիտեցի քիչ շատ ամէն տեղ, թէ բոլոր այն կիները որոնց քով էրիկմարդոց հաւասարելու փափաք մը կայ, շատ հեռու են ծամուելիք պատառ մը ըլլալէ:

Բարիզի մէջ գտնուող բոլոր ռուս ուսանողուհիները որոնք ֆէմինիզմի ամէնէն կատաղի ռահվիրաներն են կանացի ազատագրութեան, այնքան հեռու են կին ըլլալէ որքան հեռու էր Պաղտատը Պոլիսէն, երկաթուղին չի շինուած:

Հանրային գործերու մէջ նետուող կիները ո՛չ մայրենին պիտի սորվին, ո՛չ պիտի լուացուին, և ոչ ալ [illegible] պիտի քսեն երեսնուն, որովհետև փոխանակ հրապուրելով դրամ շահելու... առտուն կանուխ գործի պիտի երթան: Արդէն գտած եմ Բարիզի մէջ տեսնելով փողոցի պատերուն վրայ ծանուցում փակցնող կիները, թէլէֆօնի աղջիկները, թատրոններու ouvreuseները և մեծ հաստատութիւններու արկղակալները:

Ամէնքն ալ շրջազգեստ կը հագնին, բայց ո՛չ [illegible] կի՛ն է անոնց. des horreurs!

Միայն կառապան կիներն են որ քիչիկ մը կը մեղմացնեն զգացած դառնութիւնս, անոր համար որ կառապանուհին ապացոյց մըն է որ կիները երթալով... կարգի կուգան կոր:

Ե. ՕԼՓԻԱՐ

ԳԱՒԱՌԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳԸ

18 սեպտ. Ռոտոսթօ

Մեկնելու վրայ եմ: Բարեկամներէ հրաժեշտ առնելու պահն է: Երիտասարդ յոյն բժիշկ մը, չա՛տ համակրելի, քանի մը րոպէ հայ գերդաստանին մէջ դեգերելու առիթ կուտայ: Կը խօսակցի իր մէկ պաշտօնակցին՝ Տօքթ. Մալաքեանի հետ: Նիւթն է երեսփոխանական ընտրելին պայքարը որով զբաղած էր երեք-չորս օր ամբողջ Վիճակին յոյն ազգաբնակչութեան: Այս բժիշկը չարդարացներ ամբոխին ցոյցերը, պնդելով թէ բոլոր լրջամիտ Յոյները իրեն կարծիքին են՝ զեղծումներու դէմ բողոքելու, արժանիք գնահատող, և բաղձացող որ երեսփոխանական ընտրելները ըլլան երկրին շահերուն անկեղծ ծառայողներ, միևնոյն ատեն արժանիքի տէր անձնաւորութիւններ:

Ըսուեցաւ իրեն թէ Արևելքի աշխատակիցներէն եմ: Դուրս ելլելու րոպէին՝ ոտքի ելած կ'աղաչէ որ իրմէն յարգանքներ, սէրեր տանիմ բոլոր Հայերուն ու ըսեմ թէ բոլոր լուսամիտ, անկեղծ Յոյները մեզի հետ են, խորապէս համոզուած որ ունինք փոխադարձօրէն միևնոյն շահերը, միևնոյն նպատակները օսմանեան դրօշին ներքև:

Ռոտոսթոյի թղթակցութիւններս վերջացնելէ առաջ, պարտք կը համարիմ չմոռնալ տեսակցութիւն մը Առաջն. Տեղապահ Արիստակէս Վանքեանի հետ: Դժուարին գործ: Պոլսոյ մէջ ահագին հոսանք մը այդ անունին դէմ: Բայց վերջապէս թղթակցի պարտականութիւն մը կատարել պէտք է:

Բաւական տեղեկութիւններ քաղած եմ իր փոխանորդական պաշտօնի մասին: Ո՛չ ոք կ'ըսէ թէ փառաւոր եղած է այդ թեմին մէջ. իր օգտակարութեանը մասին ալ բան մը չըսուիր: Վերջին անգամ ուզեցի լսել Արտաշէս էֆ. Յարութիւնեանը — միակ բերանը որ կրնար թարգմանը ըլլալ Ռոտոսթոյի թեմին:

— Բան մը չըրաւ կ'ըսէ, որ բան մը բրած ըլլար:

Լարուած ուշադրութեամբ կը քըրքրեմ բոլոր խաւերը տեղեկանալու թէ օրուան [illegible], նշանախօսը փակցնել պիտի՞ ուզէին Վանքեանի կռնակը թէ [illegible] է. Ռոտոսթօ չուզեր հասանքն ի վար թողուլ ու օրուան այդ խօսքը կրկնել. ուստի Վանքեան պէտք է բարեբախտ համարէ զինքը սա միակ ամբաստանութեամբը, թէ՝

— Բան մը չըրաւ որ բան մը բրած ըլլար:

Ռոտոսթոյէն մեկնելու կը պատրաստուի արդէն, ու շա՛տ լաւ կ'ընէ, վասն զի հեռուէն իրեն վերագրուած մեղքերուն հետ ունի մեղք մըն ալ մեր հանուրքին առջև թէ «Բարթուղիմէոսին ձեռնասունն է»:

Ինչ կ'ըսեն: — Խօսգլուղի կոտորածէն ետքը՝ կայսերական պալատէն 2000 ոսկի նպաստ տրուած է օրուան կարօտեալներուն բաշխելու և շինութեանց ու քանդուածներու անհրաժեշտ պէտքերը հոգալու համար: Այդ գումարէն 1200 ոսկին, և ըստ ոմանց, 200ը միայն նպաստին գործածուած և միւսը կուլ տրուած:

Ինչպէս կ'երևի, ամբաստանութիւնը իր անքննական ձևին մէջ, սարսափելի է. աչքի առջև ունեցէ՛ք տուներուն մէջ լճացած արիւնները, ինկած գլուխները, ծայրայատուր յօշոտուած մարդկեղէն անդամները, մնացած սարսափահար կեանքերը ու երբ ուզուած է ձեռով մը քիչ մը կեանքը արթնցնել այդ մեռած յարկերուն տակ տրուած գումարով մը, հոգևորական մը ելլէ ու խորէ այդ ոսկիները:

Միտքս պաշարուած այդ նախընթաց մտածումներով, որոնք դուրսէն կուգային, Վանքեանը հարցաքննելու պէս դեր մը կը ստանձնեմ քանի մը բարեկամներու ներկայութեանը հետևեալ կերպով.

— Ո՞րքան ճշմարիտ է ձեզի դէմ նետուած դրամական այդ զարհուրելի ամբաստանութիւնը, Սրբազան:

— Հիմնովին սխալ է կամ չարամտաբար նիւթուած:

— Ինչպէս:

— Տրուած կայսերական նպաստը 1000 ոսկի էր. նպաստները բաշխուած են կանոնաւոր եղանակաւ. ձեռքս ունիմ ընկալագիրներ. կայ ուրիշ տետրակ մը պաշտօնական ուր ամէն բան արձանագրուած է տողէ տող: Ու երբ տրուած նպաստը անբաւական եղաւ, իմ քսակէս փոխ տուի 4000 դահեկան:

— Ետքէն գանձեցի՞ք այդ գումարը:

— Այո՛, երբ Տեղապահ Սրբազանին կողմէ եղած երկրորդ դիմումի մը վրայ 200 ոսկի նպաստ մըն ալ տրուեցաւ կայսեր կողմէ:

— Ուրիշ փաստեր ալ ունի՞ք որոնք ի հարկին կարենան ձեր ըսածները անհերքելի ու համոզիչ եղանակաւ ապացուցանել:

— Ունիմ, կարծուածէն ու ենթադրուածէն շատ աւելի ալ:

— Օրինակ:

— Մալիէին պաշտօնական տետրակներուն մէջ արձանագրուած են օրը օրին. ժամանակին թերթերն ալ հրապարակեցին այդ գումարին քանակութիւնը:

Ալ պէտք չունեցանք առաջ տանելու մեր հարց-պատասխանները, տեսակ մը անպաշտօն դատավարութիւն: Ես, իմ մասիս խօսելով, դժգոհ չպիտի ըլլամ եթէ Վանքեան արդարացած ելլէ իր անուանը բոլորտիքը եղած այդ ծանր ամբաստանութենէն: Ասիկա անուղղակի կերպով դաս մըն ալ կ'ըլլայ մեզի՝ ամէնքիս համար, մէկ կողմէն փութկոտ և դիւրամէտ չըլլալու դէպ ի ամբաստանութիւնները, միւս կողմէն՝ չկրկնելու ինչ որ կուգայ աջէն ու ձախէն:

Վերջին խօսք մըն ալ աւելցուց.

— Պատրաստ եմ առաջ բերած ցուցմունքներս հրապարակաւ ընելու, իրաւադատ ատեանի մը մէջ:

Վանքեանը պաշտպանելու դեր մը կամ պաշտօն մը չեմ ստանձներ. միայն թէ փափաքելի է որ հրապարակի վրայ նետուած ամբաստանութիւնները որոշ կէտի մը յանգին, ճշդուին, ու հանրութիւնն ալ կարենայ իր վերաբերութիւնները չափել ամբաստանեալներու դէմ: Ու ազգային բարոյականի տեսակէտով պէտք մըն է ասա, անհրաժեշտ պէտք մը, վասն զի վաղը միւս օր մարդ հակառակ ուղղութիւն մը կը սկսի ծնունդ տալ, լրագրութեան վրայ ենթադրուած արդէն թեթև հաւատքը կը խախտի հիմնովին, և հակառակ ուղղութեամբ ճամբորդութիւններ կը ձեռնարկուին միտքերու մէջ: Ու պէտք է ընդունիլ որ մեր հանրութիւնը տակաւին այսօր ալ բացէական հաճոյքով մը կը կարդայ թերթերը, երկու բառէ ետքը դէմ գրելու համար արտայայտուած միտքերուն:

Քանի որ հոգևորականի մը վրայ կը խօսիմ, բնական կարգով մը պէտք է յիշատակել Յոյն Մետրապոլիտը: Ընտրական պայքարին մէջ կը կրկնուի Նորին Սրբազնութեան անունը. ոտքով, ձեռքով հարցին մէջ է կ'ըսուի. թող քանի մը հայրենակիցներու վկայութեամբը՝ ինքը կը կարծուի պոլսական թերթի մը անստորագիր թղթակիցը, որ, կուսակալին դէմ

"ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՐԱՖՖԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(17)

Ժ.

ԵՐԵՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՈՒԺԵՐ

Տրդատը, հայոց նորընծայ քրիստոնեայ թագաւորը, առաջինը եղաւ, որ բարեկամական դաշն կապեց հռոմայեցոց նոյնպէս առաջին քրիստոնեայ կայսրի՝ Կոստանդիանոսի հետ: Այդ քաղաքականութեանը զոհ եղան Տրդատի բոլոր յաջորդները, և ինքը Տրդատը պատժուեցաւ պարսիկներից:

Տրդատի որդի Խոսրով Բ.ը Կոստանդ կայսրից թագ և ծիրանի ընդունելու համար, գրգռեց պարսից Շապուհ թագաւորի բարկութիւնը, որը իւր եղբայր Ներսէհին ուղարկեց, որ հայոց թագաւորութիւնը ոչնչացնէ և ինքը հայոց թագաւոր դառնայ:

Խոսրովի որդի Տիրանը Յուլիանոս կայսրին պարսից դէմ օգնելու համար, վերջը Շապուհը նրան խաբէութեամբ Պարսկաստան հրաւիրեց և, երկու աչքերը խաւարելով, կուրացրեց:

Տիրանի որդի Արշակ Բ.ը, խրատուելով իւր նախորդների սխալներից, թողեց Բիւզանդիան և բարեկամացաւ Տիզպոնի արքունիքի հետ: Այդ միջոցին Վալենտինիանոս կայսրը Արշակի Տրդատ եղբօրը, որը իբրև պատանդ պահուած էր Կ. Պոլսում, սպանել տուեց:

Արշակը ստիպուեցաւ հաշտուել կայսրի հետ և նրա ազգականներից Ոլիմպիադա անունով օրիորդը կնութեան առեց: Այդ բարեկամութիւնը գրգռեց Շապուհի բարկութիւնը, նա Տիգրանակերտը աւերակ դարձրեց և, Անիի ամրոցին տիրելով, թագաւորական գանձերը կողոպտեց և մինչև անգամ Արշակունի թագաւորների գերեզմանները քանդելով, ոսկորները գերութեան տարաւ: Իսկ շատ կռիւներից վերջը, երբեմն յաղթելով և երբեմն յաղթուելով հայերից, Շապուհը, իբր թէ հաշտութեան դաշն կապելու համար, խաբէութեամբ հրաւիրեց Արշակին Տիզպոն և աքսորեց Անյուշ բերդում:

— Ես Շապուհի վարմունքը թէև անազնիւ, բայց իւր պետութեան շահերի կէտից՝ շատ խելացի եմ համարում, — խօսեց Մեսրոպը: — Պարսից այդ երկարակեաց թագաւորը հայոց չորս թագաւորներ է փորձել՝ — Տրդատին, Խոսրովին, Տիրանին, Արշակին, — և նրա մօտ եօթանասուն տարուայ փորձը բաւական էր նրան համոզելու համար, որ հայերի Կ. Պոլսի կայսրների հետ ունեցած մտերմութեան գլխաւոր կապը նախ քրիստոնէական կրօնն է և ապա բիւզանդական կրթութիւնը: Այժմ նա աշխատում է այդ կապը խզել, ոչնչացնելով թէ՛ կրօնը և թէ յունաց լեզուն ու դպրութիւնը, որ տիրապետում են մեր եկեղեցիներում, մեր վանքերում և մեր դպրոցներում: Եւ Հայաստանը իւր պետութեան հետ ի մի ձուլելու համար, նա ցանկանում է տարածել իւր կրօնը, իւր լեզուն և իւր դպրութիւնը: Եւ այդ մտքով նա հրաման է տուել Մերուժանին՝ ոչնչացնել յունաց գրքերը, արգելել յունաց լեզուի ուսումը և հայերին ստիպել պարսկերէն սովորելու: Եւ Մերուժանը մեր կրթութեան համար բերում է իւր հետ մոգերի մի ամբողջ քարաւան:

— Այդ բոլորը մենք գիտենք, Մեսրոպ, — ընդհատեց Սահակը: — Ի զուր ժամավաճառ ես լինում:

— Բայց պէտք է և այն գիտենալ, որ այդ դժբախտութիւններից և ոչ մէկը մեզ հետ չէր պատահի, եթէ մենք այնքան օտարամոլ չը լինէինք, և եթէ մենք հետևած չը լինէինք ոչ յոյնին և ոչ պարսկին: Հետևելով մէկին, մենք միւսի փակուած աչքերը բացարինք: Նա էլ սկըսեց իրանը պահանջել: Մենք այն ժամանակ կատարեցինք ամենամեծ սխալը, երբ մեր կրթութեան հիմքը դրեցինք օտար, անհարազատ հողի վրայ: Պարսիկը կը համբերէր մեզ, եթէ մենք մեր մայրենի լեզուով կատարէինք մեր պաշտամունքները, և մեր մայրենի լեզուով կառավարէինք մեր դպրոցները: Բայց նա բիւզանդականին համբերել չէ կարող, որովհետև դա վնասում է նրա քաղաքական շահերին...

Նա կանգ առեց և րոպէական համբերութիւնից յետոյ շարունակեց.

— Մեր վարժապետները եղան յոյները և ասորիները: Քրիստոնէութիւնը իւր հետ մտցրեց մեր աշխարհում յոյն և ասորի կղերի մի ահագին բազմութիւն: Այդ բիւզանդական քաղաքակրթութեան կարապետները իրանց լեզուն և իրանց դպրութիւնը տարածեցին թէ մեր եկեղեցիներում և թէ մեր դպրոցներում: Նոյն դրութիւնը շարունակվում է մինչև այսօր: Դեռ ևս մենք սուրբ գրքերի թարգմանութիւնը չունենք: Դեռ ևս մենք մեր մայրենի լեզուով աղօթքներ ու շարականներ չունենք: Մենք արհամարհեցինք ինչ որ հին էր, ինչ որ հեթանոսական էր: Մեր երգիչների, մեր վիպասանների գեղեցիկ վաստակները կրակի զոհ դարձրինք: Մենք թողեցինք մեր նախնականը, մեր ազգայինը և սկսեցինք օտարինը սիրել: Եւ մեր քրիստոնէական մոլեռանդութիւնը այն աստիճանին հասցրինք, որ, իբրև մի պիղծ բան, սկսեցինք մերժել մեր հին գրութիւնը, մեր մեհենական սրբազան տառերը և ընդունեցինք յունաց ու ասորոց տառեր: Այդ բոլորից յետոյ, շատ հասկանալի է, որ մեր մէջ չէր կարող զարգանալ ոչ ազգային կեանք և ոչ բուն ազգային գրականութիւն: Միւս կողմից, մենք հրաւիրեցինք մեզ վրայ պարսիկների ատելութիւնը: Պարսիկը սկսեց մտածել. քանի որ հայերը յունաց լեզուն և յունաց դպրութիւնը սովորելով, սիրում են նրանց և սրտով կապուած են Բիւզանդիայի հետ, — ինչու չի պիտի մըտցնեմ և ես իմ լեզուն և իմ դպրութիւնը, որ նրանք ինձ սիրեն և ինձ հետ դաշնակից լինեն: Այժմ, կարծեմ, պարզ է, որ Շապուհի հալածանքները ամենևին կրօնական բնաւորութիւն չունեն, այլ կատարեալ քաղաքական նպատակով են կատարվում: Հայաստանը, մի ամուր պատնէշի նման, ընկած է Պարսկաստանի և Բիւզանդական կայսրութեան մէջ: Նա ցանկանում է խորտակել այդ պատնէշը, որ իւր համար ճանապարհը բաց լինի, — և խորտակել իւր քաղաքակրթութեան կռանով: Հայաստանը, մի կոշտ ոսկորի նման, մնացել է նրա կոկորդում. նա աշխատում է ծամել, փշրել և կլանել այդ ոսկորը, որպէս զի կարողանայ ազատ շունչ առնել...

— Եթէ մարսել կարողանայ... ընդհատեց Սամուէլը:

— Մարսել կարող է, եթէ գործերի այժմեան դրութիւնը չը փոխուի, — պատասխանեց զայրացած պարթևը: — Այդ թողնենք: Ես կամենում եմ պատասխանել Մեսրոպի մի քանի ծանր ակնարկութիւններին, որոնցմով նա մեղադրանք բարդեց իմ նախահօրս վրայ:

Նա դարձաւ դէպի Մեսրոպը, որ մի առանձին անձկութեամբ սպասում էր նրա պատասխանին: Ասաց.

— Գովում եմ քո զգօնութիւնը, գովում եմ և քո լրջմտութիւնը, Մեսրոպ, բայց չեմ կարող ներել քո ամբաստանութիւնների մէջ ընկղմուել: Դու մեղադրում ես իմ հայրերին, որ նրանք անխնայ խորտակեցին, ոչնչացրին հինը, ուանդակ՝ նորը նրա տեղ հաստատելու համար: Այդ իրաւ է: Բայց ամեն վերանորոգութեան սկիզբը այդպէս է լինում: Մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսն էլ այդպէս վարուեց: Նա ոչ մի քար չը թողեց քարի վրայ: Դու մեղադրում ես և իմ նախահօրը, Լուսաւորչին, որ նա Հայաստանը լցրեց յոյն և ասորի վարդապետներով: Ուրիշ կերպ լինել չէր կարող: Նրան պէտք էին պատրաստի մարդիկ և նա բերեց իւր հետ այդ մարդկանցը Կեսարիայից: Մի վարպետ, երբ ցանկացած շէնքը կառուցանելու համար՝ իւր տեղում մշակներ գտնելու յոյս չունի, նա մշակները իւր հետ է տանում: Բայց իմ նախահօր նպատակը այն չէ եղել, որ օտարների ձեռքը տար հայի հոգևոր և մտաւոր կրթութիւնը: Այդ օտարները ժամանակաւոր վարձկաններ էին, որ պէտք է պահուէին այնքան ժամանակ, մինչև մեր աշխարհում բնիկներից նոր ուժեր պատրաստուէին: Եւ այդ մտքով նա հիմնեց այն բազմաթիւ դպրոցները, որոնց մէջ մինչև անգամ քուրմերի որդիները պէտք է քրիստոնէական կրթութիւն ստանային:

(Շարունակելի)

նեղացած, կը խռովթիւրէ, կ'ըսեն, ընտանական հարցը։ Այդ մասին կարծիք մը, վճռական համոզում մը չունիմ. ինչ որ հաստատ կերպով գիտեմ՝ սա է թէ մէկ երկու շաբաթէ ի վեր իր քարոզներուն նիւթ բրած է Ռոստոմթոյի Հայերուն աշխատանքը, չարքաշութիւնը, տնտեսագիտութիւնը, պարզասիրութիւնը հագուստի և կապուստի մէջ։

Ինծի փափաքելի էր տեսնել հանդուցեալ Տէր Գրիգորիսի յաջորդ միտրապոլիտը. անոր՝ որ իբրեւ լայն հոգեւորական կրօնական հարցերու մէջ, պատիւ մըն էր յունական եկեղեցիին ու Ռոստոմթոյի թեմին, —բայց լսեցայ թէ ընտրական պայքարը, դուցէ, նախասաստ բրած ըլլար Նորին Սրբազնութիւնը։ Ու ես՝ որ նախորդին օրով մինչ լաւ տպաւորութիւններով համակուած էի Ցունաց Առաջնորդարանին մէջ, դժգոհ դուրս ելլէի, պարագայ մը՝ որու իրաւցնէ չկրնի ուզէի հանդիպիլ, մանաւանդ այս օրերուս մէջ, ուր, համեմատաբար, աւելի լաւ տրամադրուած եմ դէպի մեր յոյն հայրենակիցները, մաքիս մէջ արթուն ունենալով կենդանի ու ազատ յոյն [illegible]։

Իբրեւ աշխարհական թղթակից, չուզելով Ռոստոմթոյի թղթակցութիւններս հոգեւորական դէմքերով փակել, պատիւ կը սեպեմ ըսել թէ կը սիրեմ Ռոստոմթօն իր առողջ, առոյգ, կորովի, սաք սիրտ ժողովուրդը որ ի հարկին կուտայ իր քասին ալ, իր սիրտն ալ, իր կեանքն ալ։ Կը սիրեմ Ռոստոմթօն, շատերէն արհամարհուած, ուր թարմ տարիքի մը աշխատանքը ունեցած եմ մտաւորական կեանքիս մէջ։ Կը սիրեմ Ռոստոմթոյի հողերն ալ, Հայերու սեփականութիւն գրեթէ ամբողջովին, ուր Գէորգ էֆ. Թորգոմեանի շնորհիւ, թթենին եկած է իր կանանչ տերեւներուն հետ նոր կեանք մը բերելու մեր տուներուն մէջ՝ ցորենին, վարսակին, թուզնակներին, բամպակին, գարիին և ձմերուկին հետ։ Կը սիրեմ Ռոստոմթօն՝ ուր հայ սերունդը կը պտղաբերի և կեանքը, ուռճացած, ծլարձակ, տուներէն դուրս կը թափի, և նոր շէնքեր, տարուէ տարի, կ'երկարին Մարմարայի ափունքին վրայ։

ՀՐԱՆԴ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Պ. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆԻ

ԳՈՒԶԿՈՒՆՃՈՒՔ

Ժողովրդների համերաշխութեան կամ եղբայրակցութեան պահանջը, անհրաժեշտութիւնը հիմնուած է բնական անդիմադրելի ուժի, ձգտումի վրայ։

Ժողովրդների համերաշխութիւնն ու եղբայրակցութիւնը իրանից փիլիսոփայական հիմքը ունին, իբրեւ մի անհրաժեշտութիւն, մի նախնական սկզբունք, որ բղխում է կեանքից։

Եւ այդ անհրաժեշտութիւնը, սկզբունքը ներկայացնում է կենդանական, մարդկային կեանքի, գոյութեան չափը։

Մարդկային զանգուածը ու նրա կեանքը չի ներկայանում մի միայն նիւթի մի կծմբ որ կարողանար բաւականանալ զուտ նիւթական պահանջներով, այսպէս ասած, մի միայն հացով։

Նիւթի այդ գործարանական աշխարհը կրում է իր մէջ հոգեկան պահանջներ։ Մարդկային բոլոր լեզուներով հոգի առուածը ինքն ըստ ինքեան մի առանձին էութիւն չէ մարդու մէջ, մարմնի և հոգիի երկուութիւն չը կայ. նա մի միութիւն է, էապէս, բայց և կրում, տենչում ու ձգտում է այն ամենը որ մենք ամենս ըմբռնում ենք հոգեկան ասելով, ու այդ ձգտումները, տենչանքները կեանքի զարգացման, յառաջադիմութեան համար անհրաժեշտ տարերքն են կազմում։

Դրա համար է որ Նազովրեցին է ասել թէ «Մարդը միայն հացով չի կարող ապրել», և որը նրանից շա՜տ առաջ յայտնել ու իմաստաւորել են Յոյն փիլիսոփաները։

Այսինքն, հենց դրանումն է կայանում ամենամեծ հարցը։

Բնութեան մէջ ո՛չ մի կենդանական մարմին, առաւել եւս մարդը չի կարողանում մէն մենակ ապրել։ Ո՛չ մի երկրի և դարի մէջ անհատը չէ կարողացել ինքն իրանով ապրել, ո՛չ մի անհատի սեփական աշխատանքը սեփական միջոցներով չեն բաւականացել իւր ժամանակի, իւր միջավայրի կարիքներին բաւականութիւն տալ, կեանքը ապահովել։

Անհատի կեանքը, ուրեմն, անհատների, ժողովրդների կեանքով է պայմանաւորուել։

Սրանից բղխում է, բնականաբար, անհատի և անհատների, այսինքն մէկի և շատերի չափը, որին անուանում են մասնաւոր և ընդհանուր չափ։

Շահի ըմբռնումը ինչ որ է անհատի և անհատների մէջ, նոյնն է նաև մի ժողովրդի և ժողովրդների մէջ։

Գիտութիւնը ապացուցել է, որ բոլոր կենդանիները, ուստի և մարդը իրանց ծագման սկզբում այն չեն եղել ինչ որ այսօր ներկայացնում են։

Ամբողջ օրգանական աշխարհը հազարաւոր, միլիոնաւոր դարերի ընթացքում ենթարկուել է դանդաղ՝ բայց յարատեւ էվօլիւցիայի զարգացման, կռիւ մղելով արտաքին ու ներքին բոլոր դժուարութիւնների ու արգելքների դէմ։

Կեանքը, ուրեմն, անհատական թէ հասարակական մի յարաճուն կռիւ է, բայց այդ կռիւը քանդելու, փշրելու կռիւը չէ, այլ շինելու, զարգացման կռիւն է, որովհետեւ հենց կեանքը ինք կեանք է թելադրում և ո՛չ մահ։ Կեանքի կռուի ամբողջ բովանդակութիւնը, նպատակը ուրիշ բան չի կարող լինել՝ բայց եթէ հարթել, ջնջել բոլոր այն արգելքները, որոնք կասեցնում կամ խափանում են կեանքի զարգացումը։

Արդ, որովհետեւ, ինչպէս յիշեցի, անհատը չի կարող ինքն իրանով ապրել, և անհատի կեանքը պայմանաւորուում է անհատների կեանքով, ինչպէս և մի ժողովրդի կեանքը ժողովրդների կեանքով, ինքն ըստ ինքեան կեանքի կռուի մէջ անհատի կամ մի ժողովրդի կեանքի զարգացման համար անխուսափելիօրէն առաջ է գալիս այն անհրաժեշտութիւնը որ անհատները կամ ժողովրդները համագործակցութեամբ մղեն այդ կռիւը թէ՛ նրանցից ամէն մէկի և թէ ընդհանուրի կեանքին զարգացմանը նպաստելու, կեանքը ապահովելու համար։

Անցեալ դարում, երբ Դարվինը, այդ զննող նշանաւոր միտքն ու հանճարը, իրանից առաջ կատարուած ուսումնասիրութիւնները կատարելագործելով ու դասաւորելով գիտականօրէն պարզեց կենդանական ծագումը և կեանքի կռիւը, նախապաշարումներից ազատուելու պատճառ եղողների մէջ անգամ մի թիւրիմաց ըմբռնում էր առաջ եկել—որպէս թէ կեանքի այս կռուի մէջ յաղթութիւնը զօրաւորինն էր։

Բայց, գիտութեան նորագոյն վարդապետները գալիս են աւելի յստակօրէն պարզելու, լուսաբանելու այդ թիւրիմացութիւնը։ Դուցէ աւելի ճիշդ կը լինէր ասել թէ գիտութիւնը լրացնում է Դարվինի յայտնած ճշմարտութիւնը և ապացուցանում է որ կեանքի կռիւը չի մղւում միայն անհատի գոյութիւնը պահպանելու, այլ մանաւանդ ցեղի գոյութիւնը ապահովելու համար, և այդ կռուի մէջ յաղթութիւնը ո՛չ թէ հզօրին, բիրդ ուժինն է, այլ համագործակցութեամբ օժտուածներինը։

Միմեանց օգնութեան բնազդը՝ աւելի ուժեղ թոյլերի մէջ, գոյութեան կռուի մի նշանաւոր ֆակտորը, կարեւորագոյն ազդակն է յաղթութեան մէջ։

Նախապատմական և պատմական դարերի ընթացքում տեղի ունեցած բոլոր դժբախտութիւններ հետեւանք են [illegible]։

Բայց բնութիւնը ամբողջ շարժողութիւն լինելով, նրա անփոփոխ օրէնքի ազդեցութիւնից անհատն ու ժողովուրդները չէին կարող ազատ լինել, և կեանքը առաջ է ընթացել թէկուզ սայթաքելով, գլորուելով և միշտ բարելաւման, էվօլիւցիայի ենթարկուելով։

(Մնացեալը վաղուան թիւով

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Թանի թղթակիցը Սոֆիայէն հեռագրելով կը գրէ չորեքշաբթի օրուան թուականով.—«Երէկ, երեքշաբթի, Նախարարաց Խորհուրդ մը գումարուելով մինչեւ կէս գիշերուան մօտ տեւեց։ Նախարարապետը ու արտաքին նախարարը տեղեկութիւն տուին Ֆէրտինանտ իշխանին հետ իրենց կատարած խորհրդակցութեանց վրայ՝ Վիէննայի մէջ։ Ցեստ մանրամասնօրէն նկատողութեան առնուեցաւ ներկայ կացութիւնը։ Խորհուրդը որոշեց երկաթուղիի գիծը չվերադարձնել Ընկերութեան, այլ այս վերջինը հրաւիրել իր պայմանները ներկայացնելու գնման համար։ Ուրիշ լուրի մը նայելով, որ հաւաստական չէ, պուլկար կառավարութիւնը պիտի առաջարկէ երկաթուղիի Ընկերութեան կամ գիծին Ռումէլիի մասին գնման համար գին մը ցոյց տալ և կամ Պուլկարիոյ քոնթրոլը ընդունիլ ամբողջ երկրին մէջ։ Սոֆիայի օսմ. գործակալին քարտուղարը Նախարարապետին յանձնեց Մեծ-Եպարքոսին մէկ հեռագիրը՝ Պ. Կէշովի միջամտելուն համար։ Այդ հեռագիրը, թէեւ հաշտարար միտքով մը պատրաստուած, սակայն յոռի տպաւորութիւն մը առաջ բերաւ, վասն զի Նախարարապետին ուղղուած էր, և ոչ թէ արտաքին գործոց նախարարին, ինչպէս կ'ըլլար սովոր առաջ։ Մէկ քանի օր առաջ ալ օսմ. ծանուցագիր մը նախարարապետին ուղղուած էր, որով այդ պարագային մէջ կը տեսնուի վիրաւորիչ արարքի մը մասին յարատեւութիւն մը։ Պուլկար կառավարութիւնը, բուն իսկ խնդրոյն պատասխանելէ առաջ, պիտի աշխատի վերջ մը տալու գործելու եղանակի մէջ տեսնուած այդ պարտաւորութեանը։ Լոնտոնի պուլկարական գործակատար Պ. Մինչէվիչ Սոֆիա կոչուեցաւ՝ հաշիւ տալու Ուիլթէրի գործակալին բրած իր ձախող յայտարարութեանը։ Շատ հաւանական չէ որ իր պաշտօնատեղին՝ Լոնտոն վերադառնայ։ Կը կարծուի թէ անոր հետ կոչուիլը վերջնական է։ Պուլկարիոյ մէջ խիստ անհաճոյ տպաւորութիւն մը կը գործէ անգլիական լրագիրներուն թշնամական ընթացքը։ Կը կարծուի թէ Անգլիացիները մտադիր են հաճելի ըլլալ Երիտասարդ-Թուրքերուն և այդ կերպով Գերմանիոյ ազդեցութիւնը նուազեցնել Թուրքիոյ մէջ, սակայն կը մոռնան թէ Պուլկարիոյ ամենաբուռն փափաքը այն է որ Թուրքիոյ մէջ հիմնուած դրութիւնը շարունակէ։ Պուլկարիոյ մէջ մանաւանդ կը մերժեն անգլիական այն ակնարկութիւնը թէ Պուլկարիա գործիքը, նոյն իսկ զոհն է Աւստրիոյ-Հունգարիոյ «Էնդրիկ»ներուն։ Կէշովի և երկաթուղիի գործերը յանկարծակիի բերին Պուլկարիան, ինչպէս նաեւ միւս Պետութիւնները։ Այս դէպքերը կրնան հաճելի ըլլալ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ՝ կարգ մը գաղտնի ծրագիրներու մասին, սակայն բնաւ [illegible] չէ Պուլկարիոյ ընթացքին և [illegible] մինչեւ։ Ֆէրտինանտ իշխանը երբ Բէշդ այցելեց, պուլկարական [illegible] նուազագոյն իսկ չունէր։»

—Լօքալ Անձայկէր կը ծանուցանէ թէ պուլկարական Ներքին քոմիդէ մը պիտի կազմուի, որուն նախագահները պիտի ըլլան նախկին գործավարներ։ Անոնց մէկն է Զոնչէվ, որ 1903ին ապստամբական Մակեդոնիայի մէջ վարեց շարժումը և դիմադրութիւնը։ Քոմիդէն մտադիր է ճիւղեր հաստատել Պուլկարիոյ բոլոր գիւղերուն և քաղաքներուն մէջ՝ [illegible] համար։

—Թան կ. Պոլսէն սա հեռագիրը ստացած է.— Դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է թէ քանի որ Պուլկարիա չուզեր վերադարձնել երկաթուղիի գրաւած գիծերը և քանի որ Բ. Դուռը, իր իրաւունքներուն հակառակ, չուզեր մինչեւ պատերազմ երթալ, ուրեմն անհրաժեշտ պիտի ըլլայ սեղանաւորական կռուանին վրայ երթալ և խնդիրը լուծել երկաթուղիի գիծին գնումովը, գոհացում տալով հանդերձ ազգին արժանապատուութեանը, որ հիմա կառավարութիւնը պատասխանատու կը ճանչնայ։

—Անգլիոյ ու Ֆրանսայի մէջ Պուլկարիոյ դէմ դժգոհութիւնը կ'աւելնայ։ Հեռագրական լուրի մը նայելով, Ֆէրտինանտ իշխանը Սոֆիա հրաւիրուեր է փութով։

—Այն լուրը թէ Ռուսիա առաջարկած է երկաթուղիի խնդիրը կարգադրել Պերլինի դաշնագրութիւնը ստորագրող տէրութեանց կողմէ, մեծ տպաւորութիւն մը գործեր է Սոֆիայի քաղաքական շրջանակներուն վրայ, վասն զի երկիւղ կայ թէ մի՛ գուցէ այդ առթիւ ձեռնարկուի Պերլինի դաշնագրութեան վերաքննութեանը. նաեւ երեւան հանուի Արեւելեան Ռումէլիի կացութեան խնդիրը միջազգային իրաւարարութեան տեսակէտով։ Կ'երեւայ թէ Ռուսիոյ այդ առաջարկութիւնը և միեւնոյն առեն եւրոպական և մանաւանդ անգլիական լրագիրներուն խիստ քննադատութիւնները կրնան խախտել Պուլկարիոյ մինչեւ հիմա հետեւած հաստատամիտ ընթացքը։ Սակայն նկատողութեան առնելով կառավարութեան այն յայտարարութիւնը թէ գիծերը պիտի չվերադարձուին, նորէն հաւանական կ'երեւայ Պուլկարիոյ նախաձեռնութեան հրաժարականը։

—Սոֆիայէն կը հեռագրեն Բոյիդիշէ Քօրէսբօնտէնցի թէ իրազեկ անձերու յայտարարութեանց նայելով, Պուլկարիոյ անկախութեան հռչակումը յուսալի չէ, վասն զի իրազեկ շրջանակները և ժողովուրդը այն համոզումը ունին թէ անկախութիւն հռչակելու ժամանակը դեռ հասած չէ և այնքան ալ շուտ պիտի չհասնի։ Այս միջոցիս այդ հռչակումը կնճռոտութիւններ միայն առաջ պիտի բերէ, առանց օգուտ մը ունենալու իշխանապետութեանը։

—Աւստրիական ու հունգարական շրջանակներէն [illegible] Նախարար [illegible] էֆ. [illegible] սա յայտարարութիւնը ըրաւ Պերլինէր Թակէպլադի թղթակցին.—«Պուլկարիոյ հետ մեր յարաբերութիւնները լաւ են։ Պուլկարիա սահմանադրական Պետութիւն մըն է և Նախարարներն ալ խելացի անձերէ կը բաղկանան, հետեւաբար անհաւանական է որ անհաւանական գործի մը ձեռնարկեն, ուստի կը յուսանք թէ խնդիրը փութով պիտի կարգադրուի։ Գործադուլը դադրած ըլլալով, երկաթուղիի գիծը պէտք է անյապաղ վերադարձուի։ Գիծին գնումը անհաւանական է, [illegible] թէ գիծը նախ և առաջ պէտք է վերադարձուի։ Ցեստ ըլլալէն վերջ [illegible] հիմա չի կրնար մտածուիլ։ [illegible], պահանջմանց իրաւացի ըլլալը կը հաստատէ այն պարագան, որով տէրութիւնները Օսմ. Տէրութեան համակիրներն են։»

—Կ'ըսուի թէ Պուլկարիա զէնքի տակ կոչած է իր զինուորական բոլոր զօրութիւնները։

—Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը ծանուցուի թէ Սոֆիա պիտի հասնի քիչ մը վերջ [illegible] առաջարկութեան։ Լոնտոնի լրագիրները [illegible] հրատարակութիւններ կ'ընեն Պուլկարիոյ դէմ։

—Լոնտոնի մէջ [illegible] տպաւորութիւն մը գործեց այն հեռագիրը թէ Աւստրիա պիտի չհաւանի Ռուսիոյ առաջարկութեան, լրագիրները չեն հաւատար այդ լուրին, բայց ալ որ կանխական կարծիքներ պիտի վերագրուին Աւստրիոյ։

—Ռումէլիի երկաթուղիներուն անօրէն Պ. Կրոս Վիէննա հրաւիրուած ըլլալով, նոյն քաղաքը ուղեւորեցաւ վարչական Խորհուրդին նիստին ներկայ գտնուելու համար։

—Երկաթուղիի Ընկերութեան կ. Պոլսոյ ճիւղը Սոֆիայէն հեռագիր մը ստացաւ, որով վերջնական պատասխան կ'ուզուէր, սակայն պատասխանուեցաւ թէ Ընկերութիւնը բնաւ չի կրնար հակառակը գործել կայս. կառավարութեան բաղձանքներուն և մտադրութեանց, ուստի մինչեւ որ խնդիրը վերջնական հանգամանք մը չստանայ, Ընկերութիւնը պատասխան պիտի չկրնայ տալ Պուլկարիոյ։

—Գերմանիոյ դեսպանը, [illegible] օրը, պուլկարական խնդրոյն համար տեսակցեցաւ արտաքին գործոց նախարարին և յետոյ Մեծ-Եպարքոսին հետ։

—Ֆէրտինանտ իշխանը երբ Սոֆիա դառնայ, թէ՛ Պ. Կէշովի և թէ երկաթուղիի խնդիրներուն համար որոշում մը պիտի տրուի։ Զրոյցի մը նայելով, Պուլկարիոյ Նախարարաց Խորհուրդը շաբաթ օրը վերջնական որոշում մը պիտի տար այդ երկու խնդիրներուն համար։

—Վիէննայէն կը հեռագրեն թէ բոլորովին անհիմն է այն լուրը որուն համաձայն [illegible] պատեհական վիճակի մէջ պիտի դնէ՝ [illegible] համար։

—Մեծ-Եպարքոսը յայտարարեր է [illegible] թղթակցին թէ Պուլկարիոյ կողմէ անկախութեան հռչակման իրաւունք պիտի չտրուի, և սակայն կը յուսայ թէ Պուլկարիա այդ տեսակ վտանգաւոր միջոցի մը պիտի չդիմէ։

—ՆԷնի Կազէդայի թղթակիցը Սոֆիայէն հեռագրելով [illegible].—«Հոս ժամանեցի։ Սոֆիայի քաղաքական [illegible] մէջ տեսակցեցայ Պ. Կէշովի հետ։ Հոս ներկայ կացութիւնը լաւ է և [illegible] հանդարտութեան մէջ։ Իշխանին [illegible] ժամանումը կը սպասուի։»

—Նիւ-Եօրք Հէրըլտ կ. Պոլսէն հեռագիր մը հրատարակած է՝ ծանուցանելով թէ Նախարարաց Խորհուրդին մէջ խնդիր եղեր է՝ Պուլկարիոյ դէմ պատերազմ հրատարակելու պարագան։ Խաղաղութեան կուսակիցները մեծամասնութիւն կազմելով, Մեծ-Եպարքոսը, որ պատերազմ կ'ուզէ, իր հրաժարականը մատուցեր է։ ՆԷնի Կազէդա ծիծաղելի կը գտնէ այս լուրը։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Հեռագրական լուրերու նայելով Դաւրէժի մէջ ազատականներու յաղթանակին և Այն-իւտ-Տէօվլէի զինուորներուն պարտութեանը վրայ, Նախարարները պահանջած են Շահէն փութացնել Խորհրդարանին գումարումը, վասն զի առտիլ միայն կարելի է երկրին և մանաւանդ Ատրպատականի նահանգին մէջ անդորրութիւնը վերահաստատել։ Ասոր վրայ Շահը հաւանեցաւ տալու նախորդ ֆէրմանը և նոր ֆէրմանով մը հրամայեց Շէվվալ 1ին՝ այսինքն ներկայ Ռամազան ամիսը աւարտելէն անմիջապէս ետքը գումարել նոր Խորհրդարանը։ Նոր ֆէրմանը կը պարունակէ նախորդին բոլոր տրամադրութիւնները. նոյնը պիտի ղրկուի բոլոր դեսպաններուն և պաշտօնեաներուն։ Շահին շուրջը գտնուողները խիստ ջղագրգռեալ վիճակի մէջ են։ Շահը հրամայեր է [illegible] բազմաթիւ խումբ մը, երկու Քրէօզոյի ու երկու Քրուպի թնդանօթ և ինքնաշարժ հրացանով զինուած զօրախումբ մը իսկոյն Դաւրէժ ղրկել։ Նոր գրութեամբ ռուսական բազմահարուածեան երեք հարիւր հրացաններ Թէհրան ժամաներ են։ Թէհրանի ժողովուրդը անտարբեր է այս վիճակին հանդէպ. անդորրութիւնը կատարեալ է, միայն Գաղը Շահին պալատէն [illegible] մէջ զինուորները անհնազանդութիւն ցոյց կուտան և իրենց զինուորական ծառայութիւնը կատարել չեն ուզեր։ Պատերազմական նախարարը կ'ուզէ [illegible] մը ընել զինուորներուն դիզեալ ամսաթոշակներուն համար, սակայն դրամ չի գտներ։

—Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ Պարսկաստանի ազատականները բոլոր տէրութիւններէն երաշխաւորութիւն կը պահանջեն և Անգլիոյ ու Ռուսիոյ [illegible] երաշխաւորութիւն իսկ բաւական չեն համարիր։ Զինուորները Թէհրանէն դուրս Ֆրանսացիի մը վրայ հրացան պարպեր, [illegible] ծեծեր և դրամը յափշտակեր են։

—Դաւրէժի ազատականները [illegible] են, ըսելով որ Ռուսիոյ կողմէ երբ ընդհանուր ներում ըլլայ և Սահմանադրութիւնը հռչակուի, հոն պիտի ապաստանին։

ԱԹԵՆԱՑԻՆԵՐԸ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Կ. Պոլիս գտնուող Աթէնացի հիւրերը օսմանեան ու հելլենական դրօշներով, ուրբաթ օրը ներկայ գտնուեցան Սելամլըքի արարողութեան և շարուեցան կայս. պալատան դրան մօտ և հիւրանոցին բարձրաւանդակին վրայ։ Վեհ. Սուլթանին մզկիթ երթալու և անկէ վերադառնալու միջոցին «Կեցցէ» գոչեցին։ Սելամլըքի արարողութենէն ետքը, Վեհ. Սուլթանը արարողապետ Կալիպ փաշան ղրկելով հիւրերուն մօտ, իր բարեւները հաղորդել տուաւ. Կալիպ փաշա յայտարարեց նաեւ թէ Կայսրը շատ գոհ է դրացի Պետութեան մը ժողովուրդին կողմէ այս կերպով յայտնուած բարեկամական զգացումներուն համար։ Հիւրերը խանդավառ «Կեցցէ»ներով պատասխանեցին, ըսելով որ երբ Ցունաստան վերադառնան, կայս. այդ մեծարանքները պիտի հաղորդեն իրենց հայրենակիցներուն։ Քիչ վերջը Վեհ. Սուլթանը հիւրանոցին պատշգամէն ելլելով [illegible] իր մեծարանքները շնորհեց հելլենացի հիւրերուն, որոնք նորէն և [illegible] «Կեցցէ»ներով պատասխանեցին։

—Աթէնացի հիւրերը ուրբաթ օրը մեկնեցան Կ. Պոլսէն, Ղալաթիոյ քարափին վրայ հաւաքուած ժողովրդեան ստուար բազմութիւն մը մեծ խանդավառութեամբ ողջերթ մաղթեց։ Շատերը մինչեւ Այաստեֆանոս ուղեկցեցան։

—Աթէնացի հիւրերը, ուրբաթ առտու Ֆէնէր երթալով, այցելութիւն տուին Ցունաց Պատրիարքին։ Նոյն թաղին մէջ հաւաքուած ժողովրդեան ստուար բազմութիւն մը խանդավառ ընդունելութիւն մը ըրաւ. Տ. [illegible], պատրիարքին բանախօսութիւն մը արտասանելով, գոհունակութիւն յայտնեց տրուած այդ այցելութեան համար։

—Հիւրերը նոյն օրը նաեւ այցելութիւն տուին Սահմանադրական [illegible]։ Սիրալիր բանախօսութիւններ արտասանուեցան։

ԻԶՄԻՐԻ ՆԱՒԱՅԻՆ ԱՐԿԱԾԸ

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իզմիրի առջեւ պատահած նաւային ցաւալի արկածին նկատմամբ, որ հարիւրաւոր ընտանիքներ խոր սուգի մէջ թողած է, նորագոյն տեղեկութիւններ ստացուած են։ Ընկղմած Սդամպուլ շոգենաւը նաւահանգիստէն դուրս ելած առեն [illegible] էր և [illegible] անձրեւ կը տեղար։ Այդ միջոցին տեսնուեցաւ թէ Սդամպուլ իր վրայ ուղիղ շոգենաւ մը կուգայ։ Այդ շոգենաւն էր Քէսէնցիռէ, որ Սելանիկէն կուգար սըրնթաց։ Սդամպուլի նաւապետը եթէ այդ միջոցին ճարտարութեամբ գործէր, պէտք էր ընդհարումէ խոյս տալ, սակայն [illegible] Ընկերութեան [illegible] անկանոնութիւնը [illegible]։ Նաւապետը իր տեղը չէր և շոգենաւը կը վարէր Րէֆիք անուն լոցման, որ [illegible]։ Ինչպէս ծանուցեցինք, Սդամպուլի մէջ հարիւր ութսուն ուղեւոր կային։ Քէսէնցիռէ [illegible] հոգի [illegible]։ Մօտը գտնուող [illegible] շոգենաւն ալ [illegible] հոգի ազատեց։ Մինչեւ ժամը չորս յիսուն խեղդուածներ հանուեցան ծովէն և [illegible]։ Ոստիկաններ, զինուորներ և ուրիշ պաշտօնեաներ արկածին վայրը փութալով հարկ եղած միջոցները ձեռք առին։ Տեղացի ու օտարական քանի չափ բժիշկներ անձնուիրաբար պէտք եղած անմիջական դարմանները ըրին։ Նաւավարներ և սուզակներ կ'աշխատին և հետզհետէ դիակները կը գտնեն։ Վերջին պահուն հաշիւ եղած է թէ յիսուն հոգի ազատած և հարիւր յիսունի մօտ խեղդուած են։

—Քէսէնցիռէի նաւապետը, նախապէս գուշակելով որ ընդհարում մը տեղի պիտի ունենայ, քանի անգամ սուլեր է՝ Սդամպուլի իմաց տալու համար, սակայն այս վերջինը վարողը չէ հասկցեր։ Սդամպուլ երկու կտոր ըլլալով ընկղմած է և հիմա մէկ կայմը միայն կ'երեւայ քանի մը սանդուխներու չափ։

—Մինչեւ հինգշաբթի առտու երեւան ելլող խեղդուածներ հանուեցան ծովէն. անոնց շատերուն ձեռքերը ու ոտքերը անջատուած էին։ Դիակները հիւանդանոցներուն մէջ դրուած են։ Անոնց ընտանիքները երբ կը ճանչնան, անկարագրելի տեսարաններ տեղի կ'ունենան։

—Ազատուածներէն Պիզոդի անուն երիտասարդ մը սապէս կը պատմէ արկածը. — «Նաւապետին տեղին մօտ կը գտնուէի։ Նոյն օրը նաւապետը արձակուրդ կը վայելէր, որով շոգենաւը կը վարէր ղեկավար Րէֆիք։ Քէսէնցիռէի սըրնթաց մեր վրայ գալը տեսնելով, մեքենավարին հրամայեց ետ դարձնել մեքենան։ Սդամպուլ ետ գնաց. յետոյ նորէն առաջ գնաց, այս վերջին շարժման պատճառը չկրցայ հասկնալ։ Այդ միջոցին Քէսէնցիռէ ետ երթալու ժամանակ չգտնելով մեր վրայ ինկաւ։ Քէսէնցիռէի ցցուկը մեծ ճեղք մը բացաւ Սդամպուլի ետեւի կողմը. ես գտնուած տեղէս յաջողեցայ Քէսէնցիռէի մէջ նետուիլ։ Օդը գէշ ըլլալով ուղեւորներէն շատերը վարի յարկի քաբինաներուն մէջ կը գտնուէին, որով չկրցան ազատիլ։»

—Ղեկավար Րէֆիք ամէնէն առաջ Քէսէնցիռէ շոգենաւը նետուեր է, ուղեւորները ազատելու մասին առանց բան մը ընելու. Րէֆիք, որ հիւանդանոց կը գտնուի, սա յայտարարութիւնը ըրեր է լրագրական թղթակցի մը.

«Նաւահանգիստէն դուրս ելլելէ ետքը Քէսէնցիռէ շոգենաւին հեռուէն գալը տեսայ, երեք անգամ սուլել տուի, բայց Քէսէնցիռէ ճամբան կը շարունակէր։ Տեսնելով որ ընդհարումը անխուսափելի է, մեքենան դէպի ետ դարձնել տուի. այդ շարժումը դեռ չկատարուած Քէսէնցիռէ մեր վրան ինկաւ։ Ընդհարումը այնքան սաստիկ եղաւ որ ես և քովս գտնուող երկու ուղեւորներ ջուրը գլորեցանք։ Աղէկին ատեն պարանի մը կառչեցայ։ Շոգենաւին մէջ աղաղակներ և օգնութեան խնդրող ձայներ կը լսուէին։ Սդամպուլ շոգենաւը երկու վայրկեանի մէջ ընկղմեցաւ։ Այդ միջոցին ինքզինքս կորսնցուցած էի, միայն զգացի թէ ծովին մէջ կը գտնուիմ. [illegible] լողալ դէպի Քէսէնցիռէ շոգենաւը։ Նոյն պահուն [illegible] մը [illegible] և երկուքս ալ նոյն շոգենաւը ելլելով ազատեցանք։»

—Քէսէնցիռէի մէջ գտնուող ծխախոտի վաճառական մըն ալ սապէս կը պատմէ արկածը.— «Քէսէնցիռէ շոգենաւին կամրջակին վրայ կը գտնուէի։ Մեր շոգենաւը երբ երկաթ կը նետէր, զարմանքով տեսայ թէ Սդամպուլ սըրնթաց դէպի մեր վրայ կուգար՝ գլխուն կողմը ուղղած դէպի Քէսէնցիռէի գլխուն կողմը։ Սդամպուլի նաւապետը, կանխելով որ ընդհարում մը պիտի պատահի, ուզեց շոգենաւը դարձնել, բայց երկուքին մէջեւ եղած միջոցը հազիւ երկու երեք մէտր էր, որով հովին սաստկութեամբ Քէսէնցիռէի գլխու կողմին վրայ ինկաւ։ Սդամպուլի ետեւի կողմը խորտակուեցաւ և մէկ քանի վայրկեանէն ընկղմեցաւ։ Նոյն միջոցին կը տեսնէինք թէ շատ մը ուղեւորներ մեր շոգենաւին շուրջը հաւաքուած օգնութիւն կ'աղաղակէին։ Ազատարարի գործիքներ նետեցինք, բայց օգուտ մը չունեցան։ Խեղճերը ծովին [illegible] ալիքներուն մէջ խեղդուեցան։ Մակոյկ ալ իջեցուցինք, սակայն դարձեալ կարելի չեղաւ բան մը ընել։ Այդ միջոցին Համիտիէ Ընկերութեան [illegible] շոգենաւը մեր մօտէն անցաւ, բայց առանց արկածեալներուն օգնելու, ճամբան շարունակեց։»

—Քէսէնցիռէի երկրորդ նաւապետ [illegible], թէ այդ շոգենաւը և թէ ուրիշ շոգենաւերէն [illegible] պարպելով օգնութիւն [illegible]։ Քարափին և շոգենաւերէն բազմաթիւ մակոյկներ օգնութեան փութացին։ Ժողովուրդը [illegible] ծովեզերք կը փութար։ Հինգշաբթի առտու հարիւր հոգի [illegible] խորտակեցին Համիտիէ Ընկերութեան նաւատորմը, պաշտօնեաներուն ամէնքն ալ փախան։ Ժողովուրդը յետոյ [illegible] նաւամատոյցը։ [illegible] հետ հաղորդակցութիւնները ընդհատուեցան։ Ամբողջ պատասխանատուութիւնը այդ Ընկերութեան կը պատկանի։ Կեդրոնական գրասենեակին առջեւ [illegible] միջամտութիւն մը. այդ միջոցին երկու հոգի վիրաւորուեցան։ Ժողովուրդը [illegible] կը պահանջէ դատապարտել Ընկերութեան [illegible]։ Սուգը ընդհանուր է Իզմիրի մէջ։ Փողոցներուն պատերը մահազդերով լեցուած են։ Դիակները պարունակող կառքերու երթեւեկը կը շարունակէ անընդհատ։ Եկեղեցիներու զանգակները առանց կենալու կը զարնեն։ [illegible], սրճարանները [illegible] գոց են՝ սուգի համար։

—Կատարուած քննութեամբ մը հաստատուեցաւ թէ Ընկերութեան պաշտօնեաները 167 տոմսակ ծախած էին՝ [illegible] երթալիք ուղեւորներու։ Սդամպուլի մէջ գտնուող [illegible] հոգի կային, ասոնց վրայ եթէ աւելցնենք ութ կամ տասը նաւաստիներ, [illegible] թիւը կը հասնի երկու հարիւրի։

Վերջապէս ժողովուրդը խելայեղ [illegible] կը դիմէ. կինները անկարագրելի յուսահատութեան մը մատնուած լուրի կը սպասեն, ո՛րը իր զաւկին, ո՛րը իր ամուսինին, ո՛րը իր եղբօրմէն։ Աւասիկ անդարմանելի աղէտ մը որուն պատճառ կ'ըլլայ ընկերութեան մը անհասկնալի անկանոն վիճակը, որով այդքան հարիւրաւոր հոգիներ կը յանձնուին անփորձ ղեկավարի մը ձեռքը։

—Իզմիրի իտալական ընդհանուր հիւպատոս Պ. Դոսքանի հանգանակութեան մը ձեռնարկեց նաւաբեկութեան զոհերուն ընտանիքներուն ի նպաստ։

—Տարտանէլէն երկու գումարտակ զինուորներ Իզմիր տարուեցան, վասն զի ժողովուրդին մէջ տիրող յուզումը կարելի է որ անկարգութեանց պատճառ ըլլայ։

ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Նախարարաց Խորհուրդը, ինչպէս ծանուցուեցաւ, երեք կարգի բաժնեց կուսակալութիւնները, որոնց դասա վարկ մըն ալ սահմանուեցաւ, քննական պտոյտներու առթիւ կատարուելիք ծախքերուն համար։ Այդ որոշման համաձայն, Այտընի, Պաղտատի և Եէմէնի կուսակալները 25,000ական ղրուշ պիտի առնեն, իբրեւ ամսաթոշակ ու վարկ, Սելանիկ, Պէյրութ, Սուրիա, Էրզրում ու Հալէպ՝ 22,500, Հիճազ, Ափրիկեան Տրիպոլիս, Պասրա, Էտիրնէ, Էնկիւրի, Գոնիա, Պրուսա, Արշիպեղագոսի կղզիներ, Տրապիզոն, Սըվազ ու Պիթլիս՝ 20,000, Մանասդըր, Գոսովա, Եանեա, Տիարպէքիր, Վան, Մուսուլ, Ատանա ու Գասթէմունի՝ 17,500 և Խարբերդ ու Շքոտրա՝ 15,000։ Անջատ գաւառներու կառավարիչներուն համար այս ամսաթոշակները պիտի տրուին. — Լիբանան՝ 20,000, Երուսաղէմ՝ 12,000, Պէնկազի ու Զօր՝ 10,000, Պիղա՝ 8,000 և Իզմիտ ու Ջաղալճա՝ 5,000 ղրուշ։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սելանիկէն կը գրեն Նոյէ Ֆրայէ Բրէսսի թէ Գ. զօրաբանակը պատերազմական վիճակի մէջ դնելու պատրաստութիւնները իբրեւ զգուշական միջոց մը կը նկատուին։ Պահեստիններու ցուցակներն ալ այդ նպատակով ամբողջովին պատրաստուած են։

—Ցունական թերթերը կ'ըսեն թէ այն Սամոսցիները որոնց մասին դատական քննութիւններ կը կատարուին, և որոնք [illegible] կը գտնուին, [illegible] Սամոս գացեր և Միթիլէնէի թաղապետական շէնքը գրաւելով [illegible] են։ Անոնք [illegible] են զէնքերը հալածելու համար կառավարութեան կողմէ ղրկուած զինուորները։ Նաեւ այդ տեղին ու շրջականերուն երեւելիներէն մէկ քանին [illegible] ղրկեր են՝ պահանջելու որ [illegible] էֆ. հրաժարի, ըսելով որ [illegible] պիտի մատնուին։

—Ջէնովայէ պաշտօնաթերթը որոշեց թէ ասկէ վերջ տեղ մը ուղեւորել ուզողները, առանց թաղերէն տրուած իլմուխապէրի, պիտի կրնան իրենց Օսմանեան թէզքէրէն ցոյց տալով անցագիր առնել։ Ոստիկանութեան հետ խնդիր ունեցողները պիտի չկրնան ստանալ. անչափահասներուն համար ալ ծնողքներուն հաւանութիւնը անհրաժեշտ է։

—Մեծ-Եպարքոսը հրամայեց Տիարպէքիրի կուսակալին որ Միլլի Աշիրէթին պետ Իպրահիմի ընտանիքը պաշտպանէ միւս Աշիրէթներուն յարձակմանը դէմ, նաեւ անոր մարդոց ձեռքը գտնուած զէնքերը գրաւէ։

Իպրահիմ երկու միլիոն ոսկի [illegible] է, մէկ մասը իր քովն է և մէկ մասն ալ Վիրանշէհիր ցորենի ամբարանոցին տակը պահուած։ Այդ գումարին մեծ մասը [illegible] հաւաքած է, զոր Իպրահիմ իր [illegible] գանձեր է։ Յանձնաժողով մը կազմուած է հաշիւները քննելու։

—Սամոսիոյ կառավարիչ [illegible] պէյ հրաժարած ըլլալով, անոր յաջորդեց Ճեպէլ Ղարզիի կառավարիչ [illegible] պէյ։

—Ներքին գործոց նախկին նախարար Մէմտուհ փաշա 17,000 ղրուշ ամսաթոշակով հանգստեան պիտի կոչուի։

—[illegible] օրը, Բերայի Մեծ Փողոցին վրայ, Թրամվէյի կառք մը կոխոտեց Իսլամ մը. անիւները մարմինին վրայէն անցնելով, խեղճ մարդը մեռաւ։

—Հելլենացի հիւրերը 2000 ֆր. յանձնեցին Ցունաստանի դեսպանին՝ Պոլսոյ մեծ հրդեհէն վնասուողներուն համար։

—Պատերազմական նախարարութիւնը որոշեց երկաթուղիի երկու վաշտեր հաստատել՝ գործադուլներու առաջքը առնելու համար։

—[illegible], սրտի հիւանդութիւն ունենալը յայտնելով, [illegible] Իտալիա ուղեւորել, սակայն Օսմ. [illegible] պահանջուեցաւ որ [illegible] Պոլսէն պիտի չհեռանայ մինչեւ Երեսփ. Ժողովի բացումը։

—Պետերսպուրկի համալսարանին ուսանողներու Քոմիդէն որոշեց գործադուլ հրատարակել։ Կառավարութիւնը արգելեց ուսանողներուն գումարումները։ Ուսանողները ամէն ջանք կ'ընեն վէճեր կարգադրելու համար։

—Պետերսպուրկէն ուրբաթ օրուան թուականով հեռագիր մը կ'ըսէ թէ վերջին քսանչորս ժամուն քոլերայէ 171 նոր դէպքեր և 85 մահեր պատահեր են։ Հիւանդութենէն գտնուողներուն թիւն է 1795։

—Պարսից դեսպանը, ուրբաթ օրը Սելամլըքի արարողութենէն ետքը, Վեհ. Սուլթանին ներկայանալով Ռամազանի առթիւ իր շնորհաւորութիւնները մատոյց։

—Օրտուի բնակիչներուն և գաղթականներուն միջեւ եղած վէճը կարգադրուեր է։

—Ուրմիայէն Պարսից դեսպանատունը հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ օսմ. զինուորները քաշուեր են պարսկական հողէն։

—Վիէննայի թերթերը կ'ըսեն թէ անգլիացի դրամատէրներ մտադիր են Թուրքիայէն մենաշնորհներ խնդրել զանազան արտադրութեանց համար՝ ալքոլ, լուցկի, խաղի թուղթ եւայլն. սակայն խորհուրդ տրուեր է անոնց այդ մասին որ և է դիմում չընել օսմ. կառավարութեան մօտ՝ Թուրքիոյ և միւս տէրութեանց միջեւ առեւտրական դաշնագրութեանց կնքումէն առաջ։

—Ուրբաթ իրիկուն Լէյնի նաւամիգ շոգենաւը, որ Աթէնացի հիւրերուն կ'առաջնորդէր, ընդհարեցաւ Կամուրջէն մեկնող Կըզըլ վերջին շոգենաւին, բայց բարեբախտաբար վտանգ մը չպատահեցաւ։ Լէյնի մէջ գտնուողներէն մէկ քանի հոգի թեթեւապէս վիրաւորուեցան. մէկն ալ ծովը ինկաւ, սակայն շուտով ազատուեցաւ։

— Անատոլի երկաթուղիին 37րդ շաբթուան հասոյթը իւրաքանչիւր քիլոմեթրի սապէս է.— Հայտար Փաշա-Էնկիւրի գիծ (578 քիլոմեթր) 6,852 ֆր. անցեալ տարիէն 8,155 պակաս և միւս շաբաթներէն ալ 2,477 պակաս։ Էսկիշէհր-Գոնիայի գիծ (445 քիլոմեթր) 3,891, անցեալ տարիէն 5,976 պակաս և միւս շաբաթներէն ալ 803 պակաս։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԻԶՄԻՐԻ ԱՂԷՏԸ

Սուգի մէջ է ամբողջ Իզմիրը, և մասնաւորապէս Իզմիրի հայութիւնը, որուն երիտասարդ յուսալից զաւակներէն շատեր զոհ գացին անհուն և զարհուրելի աղէտի մը։ Սարսափ այն աղէտներէն է, որոնց առջեւ մարդկային միտքը կը շփոթի, կը շլմորի, ու զգացումը այլ եւս ցաւ չըլլար խելապէս, անկէց աւելի բուռն, աւելի ուժգին բան մը, տեսակ մը խուլ կատաղութիւն այն բոլոր չնախատեսուած ու մութին մէջ իրար զիրար եկած գտած չնչին մանրամասնութիւններուն դէմ, որոնք մէկ ակնթարթի մէջ կայծակի արագութեամբ աղէտը առաջ կը բերեն և զորս մարդկային ո և է ուժ անկարող էր չէզոքացնելու. ու կատաղութիւնը անոր համար մեծ կ'ըլլայ որովհետեւ արիւնոտ եղելութեան առջեւ, ո և է դարմանէ յուսահատած, հարուածին անողոքութիւնը մեղմացնելու ո և է կարողութենէ զուրկ, համակամութեան դժնդակ հարկին դէմը կը գտնաս ինքզինքդ։ Ծոցենաւային այդ դժոխային ընկերութեան կեդրոնին այրեկւածը քանդումը չա'տ պզտիկ զոհացում մը միայն կը բերէ մեզ։ Աստոր մարզիկները, որոնք ուղղակի պատասխանատու են գործուած եղեռնին, անարգութեան սիւնին պիտի գամուին՝ մինչեւ ոսկորնին ցմա՛ն խարազանուելու համար։

Եւ սակայն վրիժառութեան այս սրտմաշուք ցոյցն անգամ չկրնար մխիթարել մեզ այն ծաղկասի ու սքանչելի կեանքերուն կորուստին համար, որով յանկարծ կը խրամատուի Իզմիրի հայկական համայնքը։

Այս անօրինակ աղէտին մէջ Արեւելքի խմբագրութիւնն ալ սուգի իր բաժինը կ'ունենայ դառն մահովը Արմենակ էֆ. Նեմցէի, որուն դիակը գտնուած է ծովուն յատակէն և որ եղբայրն էր մեր խմբագրութեան անդամներէն Զարեհ էֆ. Նեմցէի, ինչպէս նաեւ Արեւելքի վաղեմի աշխատակից Գասպար էֆ. Նեմցէի։ Պատուաւոր ու յարգուած ընտանիք մը ամէնախոր սուգի մէջ կը թաղուի կորուստներուն ամէնէն անդարմանելին, վասն զի Արմենակ էֆ. ոչ միայն դեռ երիտասարդական ամէնէն կորովի ու առոյգ տարիքին մէջն էր, այլ և իր անուշ, առաքինի և ազնիւ նկարագիրովը համակրելի հայ մըն էր, գուրգուրացող իր ընտանիքին վրայ և անոր նուիրական նեցուկներէն ալ մէկը։ Մեր անկեղծ ու խորին վշտակցութիւնը կը յայտնենք այսքան անգթօրէն հարուածուած Նեմցէ ընտանիքին և բոլոր պարագաներուն։

Արեւելքի խմբագրութիւնը յարգանքի և ցաւակցութեան իր զգացումը յայտնելու համար Իզմիրի այս արկածին զոհ գացող մեր ազգակիցներուն աղէտալի մահուանը առթիւ, ցաւակցական հեռագիր մը ուղղեց Իզմիրի առաջն. փոխանորդին, ինչպէս նաեւ ուրիշ հեռագիր մը Իզմիրի իր թղթակցին՝ ծաղկեպսակ մը դրուելու համար մեր ողբացեալ զոհերուն հողակոյտին վրայ՝ յանուն Արեւելքի խմբագրութեան։

Նոյնպէս, մեր ցաւակցութեան արցունքոտ արտայայտութիւնները կ'ուղղենք բոլոր զոհերուն ընտանիքներուն և ազգականներուն, որոնց հոգեկան դառն և անմխիթար կացութիւնը մղոններով հեռուէն ալ այնքան խորապէս կ'ըմբռնենք որքան եթէ իրենց մօտիկը ըլլայինք։

ԽՄԲ.

* * *

Արձագանգի մէջ կը կարդանք.— «Երբ դագաղները իրարու ետեւէ թափոր կազմած Ս. Ստեփաննոս կը բերուէին, Իզմիրի ժողովուրդը կը հեծեծէր անոնց լուռ ու մունջ։ Քարափը գիշերուընէ աւելի բազմութիւն խռնուած էր, որովհետեւ շատեր հինգշաբթի միայն պիտի կրնային ստուգել իրենց սիրելիներուն մահը կամ ազատումը։ Բոլոր վաճառատուները գոց էին, և Ֆրանկաց Թաղին մէջ, ամէն մի քայլի կը հանդիպէիր մահազդներու։ Ծաղկեպսակներ չորս դիէն, դէպի հանգուցեալները. դագաղները կը տարուէին, և ամբողջ ժողովուրդը, անոնց յարգութեան ոտքի վրայ էր առտուընէ մինչեւ իրիկուն։ Այս առթիւ յուղարկաւորութեան ժամը որոշելու և պէտք եղած կարգադրութեանց հսկելու համար կարգադրիչ մասնախումբ մը կազմուեցաւ հետեւեալ երիտասարդներէն. Տեարք՝ Զարեհ Պաքրճեան, Յակոբ Տէր Յակոբեան, Կարապետ Տիլլէր, Ղազարոս Ճիվանեան, Յակոբ Կարապետեան, Բէնի Ընքաբալեան, Թադէոս Պէրքմալի, Զարեհ Մաղիկեան, Աբրահամ Պէկեան, Հայկ Պէրպէրեան, Ղուկաս Վարպետեան, Մկրտիչ Փափազեան, Յովհաննէս Պալապանեան, Գրիգոր Բրքքէչէլի, Խոսրով Մաթիկեան և Վահան Պալապանեան։ Այս մասնախումբը իր նիստին մէջ որոշեց որ՝ իրենց դագաղը արդէն եկեղեցի փոխադրուած ազգայիններուն յուղարկաւորութիւնը կատարուի ուրբաթ ժամը 10ին (Ը. Ն.) Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիին մէջ, վայելուչ հանդիսաւորութեամբ։ Հետեւաբար նոյն օրը կատարուեցաւ յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը յանէտ ողբացեալ հետեւեալ 11 ազգայիններուն որոնք են. Բարունակ Ալթունեան, Գառնիկ Հալէպեան, Գրիգոր Սիւրիւճեան, Լեւոն Երամեան, Կարապետ Ցաքեթեան, Յարութիւն Հայթաեան, Յովհաննէս Ռընձեան, Յովհան Մկրտչեան, Նազարէթ Զամպաքճեան, Ստեփան Աւագեան և Ստեփան Սանտալճեան։

—«Ծանօթ փաստաբան Պէյորդ էֆ. Պալլի, հինգշաբթի օր շրջաբերականով մը հրաւէր կարդաց զոհ գացող ազգայիններուն օրինաւոր ժառանգորդներուն, որպէս զի Առաջնորդարան դիմելով ստանան իր հրահանգները, իրենց սիրելիներուն մահուան պատասխանատու եղող վարչութեան դէմ բանալիք իրենց ընթացքին համար։»

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ-ԿՈՆԴԱԿ

Պատրիարքարանէ այսօր հետեւեալ շրջաբերական կոնդակը պիտի ղրկուի մայրաքաղաքիս եկեղեցիներու Թաղ. Խորհուրդներուն։

Արդարութեան գործոց Բարձր. Նախարարը Նախորդ ամսոյ 27 թուականաւ ծանուցագիր մը ուղղելով ի Պատրիարքարանս կը յայտնէ թէ ժառանգութեան և ինթիգալի իրաւունք ունեցողները երբ ինթիգալի իրաւունք ունեցած թուականէն սկսեալ առ առաւելն մէկ տարուան միջոցին մէջ ի Պոլիս Սենետաթի վարչութեան և ի գաւառս Տէֆթէր Խաքանիի տեսչութեանց դիմեն և ինթիգալի գործողութիւնը կատարել տան, ապաս պիտի ըլլան ինթիգալի ծախքերէ և պետական տուրքերէ և միայն դիւանական արձանագրութեան և թղթի գին մը պիտի վճարուի և գործողութիւնը պիտի կատարուի։ Իսկ երբ մէկ տարի անցնելէ յետոյ դիմողներ ըլլան, այն ատեն ժառանգութեան և ինթիգալի ծախուց կրկին պիտի վճարեն, ինչպէս կը տրամադրէ Տեֆթէրխանէի գործողութեանց կանոնագրին 15րդ յօդուածը։

Իսկ գալով անցեալ տարիներու գործողութեանց՝ Վսեմ. Նախարարը կը ծանուցանէ նաեւ թէ անցեալին մէջ ժառանգութեան և ինթիգալի իրաւունք ունեցողներն ալ երբ վերջին անգամ եղած պաշտօնական զեկուցման համաձայն մինչեւ Ներկայ տարւոյ հոկտ. 30 այս կարգի գործողութեանց համար դիմեն, պիտի կրնան ըստ որոշման օգտուիլ նոյն մասնաւոր թոյլտուութենէն և յարելով որ այս առիթէն օգտուած քաղելով փոխման տասանց ծախքի ինթիգալի գործողութիւնը կատարել մինչեւ հոկտ. 30։

Նոյն կանոնագրին թուականէն յետոյ գտնուած կալուածները մինչեւ մէկ տարի առանց խաւէր պիտի կրնան փոխանցուիլ ժառանգորդաց և իրաւանց տէրերու, նոյն կանոնագրին Պոլսոյ թերթերու մէջ հրատարակութեան տրուած թուականէն յետոյ, այն է 13 օգս. 1323, եթէ ժառանգներ գտնուին, և եթէ անոնց կալուածներն իրենց ժառանգորդաց վրայ չեն փոխանցուած, անոնց նկատմամբ նոյն օրէնքին տրամադրութիւնը ի գործ պիտի դրուի, և պէտք է որ անոնց մահուան թուականին ճշդութիւնը իլմուխապրներուն մէջ ճշդուած ըլլայ, և կը յայտարարէ որ յետ այսօրիկ ինթիգալի գործողութեանց համար տրուելիք ծանուցագիրներուն մէջ պէտք է որոշակի գրուին ժառանգութեան ծագման ձին ո՛ւր և ե՛րբ վախճանած լինելը յաւելով որ այս ծանօթութիւնները չպարունակող ծանուցագիրները չպիտի ընդունուին։

Արդ Ներկայ շրջաբերականաւս, ինչպէս մայրաքաղաքիս միւս Թաղ. Խորհրդոց, նոյնպէս և Ձեզ հաղորդելով, Նախարարական այս ծանուցագրին պարունակութիւնը կը յանձնենք Ձեր ուշադրութեան, ըստ այնմ ի գործ դնելու համար պարտ ու պատշաճը։

Մնամ աղօթարար
Պատր. Տեղապահ
ԵՂԻՇԷ ԵՊՍԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Արեւելք իր սկզբնաւորութենէն ի վեր մեծ տեղ մը տուած է իր էջերուն մէջ գաւառական թղթակցութիւններու։ Եթէ Պոլիսը հայ կազմակերպութեան —այսպէս ըսենք— գլուխն է, ուղե՛ղն է, Գաւառն ալ այդ ազգային կազմաւորութեան իրա՛նն է, սի՛րտն է։ Մէկը միւսո՛վ է որ կ'ամբողջանայ. մէկը միւսի՛ն պէտք ունի։ Արեւելքի խմբագրական Նոր ուղղութիւնը՝ թերթին առանձնական ոգին հաստատելէ, անկէ ետքն ալ պիտի շարունակէ լայն բաժին մը յատկացնել գաւառի կարեւոր լուրերուն ու թղթակցութիւններուն, զորս պիտի հրատարակէ խնամո՛վ, ընտրանքով, միշտ նոյնութեամբ մը (եթէ այդ նոյնութիւնը չհակառի ու պիտանի հանգամանք ունի) և միշտ ալ համառօտ ու ամփոփ, — նիւթին ու գրուածքին կարեւորութեան համեմատ քաղուածներ ընելով մեզի ուղղուած նամակներէն։

Այս բաժինին մէջ լայն մասնակցութիւն մը պիտի ունենայ մեր վաղեմի աշխատակիցը՝ Ս. Դաւթեան, որ՝ Հայաստանի, Փոքր Ասիոյ և Կիլիկեան գաւառներու հետ իր ունեցած տեւական ու ընդարձակ յարաբերութեանց շնորհիւ՝ մեծ նպաստ մը պիտի բերէ այս բաժինին՝ պարբերաբար մեր տրամադրութեան տակ դնելով իր սեփական թղթակցութիւններէն ինչ որ հանրային կարեւորութիւն ունի։ Նոյնը նաեւ մեր ուրիշ աշխատակիցներու և համակիրներու համար։

* * *

ՄԱՐԱՇԷՆ

«Գերազնիւ և անգին բարեկամս,

«Սրտիս խորերէն հազարաւոր բարեւներ ձեզ և ձերայնոց։ Անհասելի այն մարգարէութիւնը իրականացաւ, զոր գուշակեցիր Մարաշի բանտին ամրակուռ պարիսպներուն ներքեւ, այն գիշերային ապխուր ժամուն ուր ձեզի հետ երկինքի աստղերը կը դիտէինք և ես կ'ուխտէի այլ եւս հայերէն նամակ չգրել՝ որպէս զի մի գուցէ նորէն անգթութեան ճիրաններուն մատնուինք։ Եւ դուք՝ երկնից կամարին վրայ աստղերը վկայ կոչելով՝ վստահութեամբ կ'ըսէիք թէ պիտի անցնին սեւ սեւ օրերը, պիտի հնչէ ազատութեան ձայնը և պիտի մոռնանք մեր կրած տառապանքները, և թէ «դարու մը մէջ թափուած արիւնը յաջորդ դարուն չինուելով կ'արդասաւորի...»։ Այո՛, բարեկամ, վէրքը անցաւ, բայց սպին կը մնայ կոր, անմոռանալի ցաւեր ու յիշատակներ թողլով։

«Ամէն օր, բարեկամներու, ժողովներու, ակումբներու մէջ կը յիշեմ ձեր խօսքը. diamant, diamant, tu ne sais pas le mal que tu fait ! Այդ ձեր Տիամանը, Զօլագ Մկրտիչ բռնած անկիւնանը շաբաթ օրը ժամը 4ին օսմանցի երիտասարդներուն կողմէ բռնուելով՝ երեսը ձիթխառան կապոյտ կարիպալտով ներկուեցաւ և շուկային մէջ բերուեցաւ. հազարաւորներ առջեւէն, բիւրաւորներ ետեւէն օդը կը թնդացնէին՝ «միլլէթ վէ տէվլէթ խայինի» ըսելով։ Ինքը թուքի ծովի մը մէջ ընկղմած էր։ Կեանքը փրկելու համար յետոյ հազիւ կարելի եղաւ խուժանին ձեռքէն առնել զայն. երեսը օճառով լուացին՝ սեւը փարատելու համար. կարծես բնութիւնն ալ այդ ֆիզիքական ճիգերուն դէմ կը կենար այդ մարդուն սեւ երեսութիւնը աշխարհիս ցոյց տալու համար. տեղն է ըսել. «Սեւը սապոնով ինչ ընէ»։

«Այս օրեր արդարութիւնը մեր երկրին մէջ կեանք կ'առնէ, կը մարմնանայ, և կը յուսամ թէ բոլորովին պիտի վերակենդանանայ մեր օսմանեան սուրբ հայրենիքը։ Օրհնեալ ըլլայ Օսմ. Միութեան և Յառաջդիմութեան Ընկերութիւնը, օրհնեա՛լ ըլլայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, օրհնեա՛լ յեղափոխութիւնը...»

* * *

Ծ. Խ.— Ակնարկուած Զօլագ Մկրտիչ անունն անձը մէկն է այն բազմաթիւ աւազակներէն որոնք ազգային կեանքին մէջ մասնաւորիչ կ'ըլլան իբրեւ գործիք կառավարական այն ռէժիմին որ փճացուց այնքան տուն տեղ, որ ամօթ բերաւ օսմ. հայրենիքի ճակտին։ Ինք եղաւ պատճառ որ 45 անմեղներ, իբրեւ վնասակար, իբրեւ եղեռնագործ դատի քաշուեցան Մարաշի մէջ, ուր երկարատեւ բանտարկութեան ու տառապանքի մատնուեցան։ Իրենց վերագրուած ոճիրն էր յեղափոխութիւն գրգռել Կիլիկեան գաւառներու մէջ, Զէյթուն և Մարաշ։ Ինքն էր որ, մասնաւոր զրպարտելով ու զինելով, սխալ թարգմանեց Ս. Դաւթեանի երեք նամակները, վնասակար եղեռնական իմաստներ հանելով անոնցմէ՝ իբրեւ թէ ստորամիտ կը հայթայթէր և կը ղրկէր Պոլիսէն Մարաշ։ Հետեւանքն այն եղաւ որ Ս. Դաւթեան ութ ամիս տառապեցաւ Մարաշի բանտին մէջ, զրկանքներ, տառապանքներ, երկաթ կապանքներ կրելով։ Վերջապէս ճողոպրեցաւ Օսմանեան Նուրիներու և ուրիշ պաշտօնական-զաւտական դահիճներու ճանկերէն և վերադարձաւ Պոլիս ուր անընդհատ հալածանքներու առարկայ եղաւ մինչեւ որ յուլիս 11ի երջանկաբեր արեւը փայլեցաւ մեր հորիզոնին վրայ։ Հիմա, Արդարութիւնն է որ իր վրէժը կը լուծէ Թուրք հայրենակիցներու ձեռքով ու զինակցերէն կը խայտառակէ խուժաբ գործիք այդ Զօլագ Մկրտիչը և իր նմանները, մինչ Ազատութիւնը կուգայ յաղթանակել և ոսկեզօծել Զէյթուն-Մարաշի լեռները։

* * *

Հալէպ, 7 սեպտ. 1908

Պատուարժան խմբագրութեան
«Արեւելք» օրաթերթի
Կ. Պոլիս

Պատ. լրագրոյդ 6882 թիւին մէջ տեղւոյս Կաթող. Փոխանորդ Տ. Շահէ վրդ. Դասաբերեանի պաշտօնավարութեան նկատմամբ հրատարակուած գրութիւնն ժողովոյս Դ. նիստին մէջ նկատողութեան առնուելով, ճշմարտութեան և իրողութեանց բոլորովին հակառակ և թշնամական ոգւոյ արդիւնք ըլլալն հաստատուած է։ Ժողովս հրապարակաւ կը յայտարարէ թէ Տ. Շահէ վրդ. Ս. Կաթողիկոսին կողմէ միմիայն ժողովներու ընտրութեանց պաշտօնով չէր եկած, այլ իբր Կաթող. փոխանորդ, թէ Գաւառ. ժողովոյ ընտրութիւնն ըստ սահմանադրութեան մասնաւոր ընտրողական յանձնաժողովոյ մը միջոցաւ կատարուած է ուր Տ. Շահէ Հայր սուրբ որ և է միջամտութիւն չէ ունեցած։ Տ. Շահէ վրդ. միամեայ կարճ ժամանակամիջոցի մէջ կրթական, եկեղեցական և վարչական գործերու մէջ գոհացուցիչ պաշտօնավարութիւն ունեցած է և ժողովրդեան կողմէ իր մասին համբողոքութիւններ չեն ղրկուած Պատրիարքարան ու Կաթողիկոսարան։ Պաշտօնական շրջանակներու մէջ նոր առաջնորդի ընտրութեան մասին որ և է դիտաւորութիւն չկայ։

Տ. Շահէ վրդ. հակառակ իր երիտասարդ տարիքին, լուրջ, գործունեայ, լաւ քարոզիչ և պաշտօնին գիտակ անբասիր եկեղեցական մըն է։

Ի դիմաց Գաւառ. ժողովոյ
Հալէպի և Թեմերու

Ատենադպիր — Ատենապետ
Գ. ԽԱՆՃԵԱՆ — Գ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Ծ. Խ.—Վերոգրեալ նամակը կը հրատարակենք՝ սրբագրելու համար պարկեշտ եկեղեցականի մը անձին դէմ եղած անիրաւութիւն մը։ Նոյնիմաստ գրութիւն մը ստացած ենք նաեւ Հալէպի ընտրողական գործադիր յանձնաժողովոյ անդամներուն կողմէ, որոնք կը հաստատեն թէ Կաթող. փոխանորդ Շահէ վրդ. Սահմանադրութեան տրամադրութեան համաձայն կատարած է քուէարկութիւնը, որով և իր մասին գրուածը թէ՛ Արեւելքի և թէ Բիւզանդիոնի 3623 թիւին մէջ մութ և անծանօթ կիրքի մը գործն է, քանի որ իր դէմ հրատարակուած թղթակցութեան տակ դրուած անունն իսկ կեղծուած անուն մըն է, որուն բուն տէրը, Կարապետ Թաշճեան, երկտողով մը կը յայտնէ թէ ինք ստորագրած չէ այդ տեսակ գրուած մը և թէ իր անունը գողցուած է։

* * *

ՄԻՋԱԳԻՒՂԷՆ

Նալըխայի ու Փազար Գիւղի գաւառները իրարմէ անջատող բարձրիկ և երկայնաձիգ լեռի մը ներքեւ զետեղուած է Միջագիւղը. երկու գիւղերու միջեւ գտնուելուն համար այդ անունը ստացած է. Փազար Գիւղէն մէկ, իսկ Նալըխայէն 2 ժամ հեռաւորութիւն ունի. կը բաղկանայ շուրջ 600 տուներէ. իր բնակիչ ողորմելի վիրքը պատճառ եղած է տնտեսականին ալ անկեալ վիճակին։

Գիւղս երեք կողմէն շրջապատուած է անուշ խաղողենիներով, ահարկու է մանաւանդ հիւսիսայինը, որ գիւղէն ներքեւէն անցնելով, դուրս կը ցատքէ հարաւային ծայրէն, ամէն տարի բազում պարտէզներ և նոյն իսկ տուներ կլանելով անյագաբար, և որու անդիմադրելի ուժին խաղալիկ դարձած նոյն իսկ ամբողջ գիւղը դէպի ի հարաւ կը սահի անզգալաբար, մեծ մտահոգութեան մատնելով խեղճ գիւղացիները։

Կայ նաեւ արեւմտեան խողովակը, որ հետզհետէ տարածուելով պարտէզներու անհետացման պատճառ եղած է։ Այնպէս որ հողերուն առնուազն 1/20ը անհետացած, կամ անգործածելի վիճակի մը մատնուած է այսօր։ Սակայն հին ռէժիմի վայրագ պաշտօնեաները, հակառակ մէկ քանի բարեսէր անձերու Բ. Դրան մատուցած միլէ աւելի աղերսագիրներու (որք մինչեւ ալբը կ'ըլլային յաճախ) չի տեսնել կեղծեցին գիւղին այդ անտանելի վիճակը, և տասուկ ես սկսան նեղել խեղճ ժողովուրդը, բռնօրէն գանձելով այն ամէն ապօրինի տուրքերը, որոնց ենթարկուած էր գիւղացին. ապօրինի ըսինք, վասն զի հին ռէժիմի ով գիտէ ո՛ր պաշտօնեային քըմահաճոյքին զոհ երթալով, ծանրաբեռնուած է այսօր այս խեղճ գիւղը 80,000 ղրշ.ի տուրքով մը՝ փոխան 4009 տէօնիւմ արազիի, որուն մէկ մասը, ինչպէս ըսինք, մէջտեղ ալ չկայ այսօր. աւելից զատ կան նաեւ 30-32,000 ղրշ. պէտէլը ասքէրիյէ և ուրիշ անհասանելի տուրքեր, որք անդադար կը պահանջուին ալ քաւէն։

Ռամիկներ խումբ խումբ կը ղրկուէին տրոց գանձման համար. ասոնց գործած հարստահարութիւնները աննկարագրելի են։ Շաբաթներով ստիպուած էինք կերակրել այդ վայրագ մարդերը։ Անոնց այս ու ասոնց նման անօրէն ծախսերու հետեւանքով է որ գիւղս այսօր ծանրաբեռնուած է 6000 ոսկիի յետնեալ տուրքով մը. հին ռէժիմի քանի մը անխիղճ պաշտօնեաները, ճիշդ տարի մը առաջ, աշխատեցան այդ գումարին գոնէ 1/6ը ժողովրդեան վրայ բաժնել, ու գանձել բռնօրէն, բայց գիւղացւոյն համերաշխութիւնը սպառած ըլլալով, ընդդիմացան այդ կարգադրութեան, գիւղէն իսկ վտարելով այդ անսիրտ պաշտօնեաները. արիասիրտ կիներ յանդգնութիւնը ունեցան պարսաւանքի խօսքերով առաջնորդարանէն դուրս վռնտել այդ տրահաւաքները, և ինչպէս չընէին քանի որ անոնք իրենց զաւակները «Մայրի՛կ, հաց» կ'աղաղակէին։

Գիւղս մինչեւ ցարդ չունի կանոնաւոր ճամբաներ, այդ պատճառաւ ձմրան մէջ աղքատը կ'սպառէ մէկ քանի բաժին աղօթ ուտելու իր հացը, վասն զի գիւղս մէջ երկրագործութիւնը գոյութիւն չունենալով, տեղացիք ստիպուած են ամառներ դուրսէն բերել իրենց ցորենը, ցխոտ ու անանցանելի ճամբաներէ կրելով չարաչար. բայց ճամբու դրամը կը գանձուէր ազգաստէն և ցաւ է ըսել որ մինչեւ այսօր կը գանձուի միեւնոյն վարձ լուսանցքներով, միեւնոյն անկանխելի խօսքերով, և միեւնոյն պաշտօնէից միջոցաւ, որք աւելից քանի մը ամիս առաջ մեր հայցաղէին ալ կը յափշտակէին մեր ձեռքէն. ասոնցմէ մէկը յանդգնութիւնը ունեցաւ նոյն իսկ աւագ օր շուկային մէջ ապտակել մէկ քանի հայեր, անշուշտ հայհոյանքներով. պատճա՛ռ — վասն զի «այսօր չունիմ վաղը կուտամ» ըսելու համարձակութիւնը ունեցած էին խեղճերը։ Օսմ. Միութեան և Յառաջդիմութեան կոմիտէին, և Հ. Յ. Դաշնակցութեան ուշադրութեանը կը յանձնենք այս կէտը, որպէս զի այս սուղ ժամանակին մէջ չի մնան նաեւ յետնեալ այսպիսի լքեալ գիւղ մը, որ մայրաքաղաքին մէկ արուարձանը կը համարուի գրեթէ։

Ա. Մ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Խրիմեան Հայրիկ կուլտուրական միութեան բոլոր անդամները կը հրաւիրուին այս գիշեր ժամը 2ին ներկայ գտնուիլ Կէտիկ-Փաշայի վարժարանը, ուր տեղի պիտի ունենայ միութեան բանախօսական Բ. երեկոյթը։

ԳԱՀԻՐԷՆ ասկէ առաջ Պատրիարքարան ղրկուած էր 114 ոսկի ի նպաստ կարօտ ազգայիններու։ Շաբաթ օր սոյն գումարէն 100 ոսկի ղրկուեցաւ Պիթլիսի առաջնորդարանը ի նպաստ տեղւոյն կարօտեալներուն։

ՅՈՒՆՈՒԶԻ վանահայր Տ. Նիկողայոս եպիս. գրով մը դիմած է Պատրիարքարան և խնդրած է որ տեղւոյն որբանոցին ամսականին վրայ յաւելում մը ըլլայ. միեւնոյն ատեն գրքերու ցուցակ մը ղրկած էր։ Սոյն գիրը յանձնուեցաւ Միացեալ Ընկերութեան՝ նկատողութեան առնուելու համար։

ԿԵՑԻՍ ՓԱՇԱՅԻ քարոզիչին գրուեցաւ որ յորդորէ տեղւոյն ժողովուրդը և երիտասարդութիւնը որպէս զի անկարգութիւններէ և չափազանցութիւններէ հեռի կենան, քանի որ այս մասին գիրեր ղրկուած էին Պատրիարքարան։

ՏԵՂԱՊԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆԸ ցաւակցական նամակ մը գրած է Թիֆլիս Տօքթ. Նաւասարդեանի՝ հայ գրականութեան մէջ իբրեւ ազգասէր վիպասան փայլող Պ. Գրիգոր Յովհաննիսեանցի (ՄՈՒՐԱՑԱՆ) մահուան առթիւ։

ԿԱՐԻՆԷՆ Ազգ. Պատրիարքարան քաշուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ տեղացիք ազգ. երեսփոխան ընտրած են Սողոմոն էֆ. Տէր Ազարեանը, որ վաճառական է Պոլսոյ մէջ։

ՅՈՒՆԱՑ Տ. Յովակիմ Պատրիարքը իր փոխանորդին միջոցաւ Նախընթաց շաբթու շնորհաւորած էր Տեղապահ Սրբազանին պաշտօնը։ Շաբաթ օր Տ. Գնէլ Ծ. վրդ. և Տ. Տրդատ քհ. Պօյաճեան Ֆէնէրի Պատրիարքարանը երթալով Տեղապահ Սրբազանին կողմէ շնորհակալութեան փոխադարձ այցելութիւն տուին Տ. Յովակիմ Պատրիարքին։

ԵԷՆԻ ԳԱՓՈՒԻ առժամեայ Թաղ. Խորհուրդը գրով մը դիմած է Տեղապահ Սրբազանին և կը յայտնէ թէ թաղին գործերը և մասնաւորապէս դպրոցը անկերպարան վիճակի մը մէջ կը գտնուին և բարեկարգութիւն մտցնելու իր ջանքերը ամուլ մնալու կը դատապարտուին, որովհետեւ նախորդ Թաղ. Խորհրդոյ ատենապետ Յովհ. Ֆրենկեան էֆ. դեռ չէ բարեհաճած նորակազմ Խորհուրդին յանձնել եկեղեցւոյ մատակարարութեան ու պատրաստի դրամը, հոգացնելու համար դպրոցին յետնեալ վճարումները և եկեղեցւոյ անմիջական պէտքերը։ Տեղապահ Սրբազանը յանձնարարեց տեղւոյն առժամեայ քարոզչին որպէս զի շուտով կարգադրէ կարեւորը և վերջ տայ թաղին մէջ յուզուող այս խնդրին։

ՕՐԹԱԳԻՒՂԻ ատենապետ Տ. Սահակ քհ. Տէր Սարգիսեան գրով մը իր հրաժարականը մատուցած է եկեղեցական և բարեխնամութեան անդամակցութենէ։

ԱՏԱՆԱՅԻ առաջն. փոխանորդին խնդրանքին վրայ, Պատրիարքարանէ գրուեցաւ Իզմիրի առաջն. տեղապահին, որպէս զի Պէրկամայի մէջ քահանայագործող Տ. Հմայեակ քահանան իր ծննդավայրը՝ Սեւեկէօյ (Ատանա) եկեղեցին ղրկէ։

ԳԱԼԱՖԱԹԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ.—Այրի Տիկին Սոֆի Ն. Շահպազ, իր ամուսնոյն՝ հանգուցեալ Եղիա էֆէնտի Շահպազեանի քառասունքին լրման առթիւ, Հաստատութեան 5 օսմ. նուիրած է։ Գալֆ. սանուհիները՝ ամսոյս 13ին, շաբաթ իրիկուն, Որբանոցիս մատրան մէջ, բարեպաշտ հանգուցելոյն յիշատակին համար հոգեհանգստի պաշտօն և աղօթքներ կատարեցին։ Անցեալ ամառ Ճեղաքիւլեան պարտէզին մէջ տեղի ունեցած ներկայացման մը առթիւ 150 ղշ. նուիրուած է յօգուտ Հաստատութեան։ Անցեալ կիրակի, 14 Սեպտ., Պետրոս էֆ. Հալաճեան, Որբանոցս այցելելուն առթիւ, 5 օսմ. ոսկի նուիրած է ի նպաստ Հաստատութեան մէջ պատսպարուած սանուհիներուն։ 1 օսմ. ոսկի նուիրած է Գրիգոր էֆ. Միքենեան։ Երկու այցելուներ եւս 203 ղրուշի գնումներ ըրած են սանուհիներուն ձեռագործներէն։

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Գուրուչէշմէի թաղեցիներէն մէկը ամբաստանած էր տեղւոյն մէջ բնակող Ներսէս վրդ. Պէրպէրեանը՝ լրտեսական արարք մը վերագրելով անոր։

Կոմիտէս, իրեն եղած դիմումի մը վրայ, քննութիւն կատարեց այդ մասին, և հիմնուած իր քննութեանց արդիւնքին վրայ, կը յայտարարէ թէ այդ ամբաստանութիւնը անհիմն է բոլորովին, և թէ յիշեալ վարդապետը մատնութեան ո և է արարքի մէջ չէ գտնուած։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան
ՏԵՂԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ
20 Սեպտ. 1908 Կ. Պոլիս

Այրի Տիկին Դուդու Գափամաճեան, Տէր և Տիկին Յովհ. Վ. Թորգոմեան և զաւակունք, Տէր և Տիկին Ա. Այճեան, Օր. Արուսեակ Գափամաճեան, Այրի Տիկին Խաչուհի Ալիճանաքեան և զաւակունք, Տէր և Տիկին Կ. Տէմիրճիպաշեան և զաւակունք, այրի Տիկին Նեկտար Գափամաճեան և զաւակունք, այրի Տիկին Աղաւնի Գափամաճեան և զաւակունք, Այրի Տիկին Գոհար Գափամաճեան եւ որդին, Այրի Տիկին Ակլինէ Մանուէլեան և զաւակունք, Տէր և Տիկին Բ. Մնոյեան և զաւակունք, Գէորգ էֆ. Փափազեան, Տէր և Տիկին Պ. Ցոլոլեան և զաւակունք, նաեւ Տէմիրճիպաշեան, Ճանպէտեան, Թորգոմեան, Անդրէասեան, Կարագեան ընտանիքները վշտահար սրտով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահն

ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՖԷՆՏԻ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ

իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր և ազգականին, և կը հրաւիրեն Ձեզ ներկայ գտնուիլ յուղարկաւորութեան տխուր արարողութեան, որ պիտի կատարուի վաղը, Երկուշաբթի, ժամը 8ին (Ը. Թ.), Բերայի Ս. Երրորդութեան Եկեղեցւոյն մէջ, ուրկից հանգուցելոյն մարմինը պիտի փոխադրուի Շիշլիի Ազգ. գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Բերա, 21 Սեպտեմբեր 1908

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՍՕՖԻԱ, 3 Հոկտ.— Քաղաքիս օսմ. քոմիսէրը այսօր Պուլկար կառավարութեան յանձնեց ծանուցագիր մը ի մասին Արեւել. երկաթուղիներու խնդրին։ Այս ծանուցագրին մէջ ըսուած է թէ Արեւել. երկաթուղիները Թուրքիոյ սեփականութիւնն ըլլալով, չի հասկցուիր թէ պուլկ. կառավարութիւնը ինչպէս կրնայ ընկերութեան հետ բանակցութեանց մտնալ՝ Արեւել. Ռումէլիի հատուածը վերադարձնելու համար։ Նոյնպէս, ընկերութեան Սոֆիայի ներկայացուցիչը յայտարարեց Պուլկար կառավարութեան թէ Արեւել. երկաթուղիներու վարչական խորհուրդը Պուլկար կառավարութեան հետ բանակցութեան չի կրնար մտնալ յիշեալ գծին գնման համար, մինչեւ որ կառավարութիւնը այս մասին Բ. Դրան համաձայնութիւնը չառնէ։ Նախարարաց Խորհուրդը զբաղեցաւ յիշեալ երկու յայտարարութիւններով, բայց կէս-պաշտօնական լրագրաց, որոշեր է ետ չտալ գիծերը և Թուրքիոյ հետ բանակցութեան չմտնալ։ Բայց Պուլկար հանրային կարծիքը հաւանօրէն այն է թէ ընկերութենէն կ'ուզէ գնել շահագործումի իրաւունքը և Թուրքիոյ թողուլ իր սեփականութեան իրաւունքը։

—Բոլորովին անհիմն է օտար կարգ մը լրագիրներու այն լուրը թէ պայմանագրական և ճեպընթաց կառախումբերուն մէկ ժամ կամ աւելի կրած յապաղումներուն պատճառը պուլկար վարչութիւնն է։ Այս յապաղումներուն պատճառը Արեւել. երկաթուղիներու վարչութիւնն է միայն, որ Թուրքիոյ մէջ կարգ մը պարտաւորիչ ձեւակերպութիւններ կը կատարէ։ Պուլկար վարչութիւնը չկրնալով շատ արագացնել կառախումբերուն ընթացքը, վախնալով որ անոնք գծէն դուրս կ'ելլան, ժամանակ վաստկելու համար կայարաններու շատ կարճ դադարներ ընել կուտայ և այսպէս կառախումբերը ճիշդ ժամանակին կամ տասը վայրկեանի յապաղումով մը կը հասնին Կ. Պոլիս։

Նոյնպէս սխալ թէ ընկերութեան պաշտօնեաները խուսափած և անոնց բնակարանները յափշտակուած կրած ըլլան։ Ընդհակառակը, ընկերութեան պաշտօնեաները կը շարունակեն մնալ կայարաններու շէնքերուն մէջ, մինչ Պուլկար պաշտօնատարները ուրիշ տեղ կը բնակին։ Մինակ գրասենեակները գրաւուած են Պուլկար վարչութենէն։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Ոստիկանութիւնը գրաւեց համալսարանը։ Բազմաթիւ ուսանողներ չեն ուզեր մասնակցիլ դասընթացքներուն։ 4000 ուսանողներու ժողովում մը, որուն ներկայ եղան նաեւ Բեդերսպուրկի համալսարանին պատուիրակները, որոշեց ընդհանուր գործադուլ հռչակել, եթէ հոն չվերցուին կրթական նախարարին այն շրջաբերականները, որոնք կը սեղմեն համալսարաններուն ինքնօրինութիւնը։ Խարքովի մէջ համալսարանի Խորհուրդը միաձայնութեամբ որոշեց կրթական նախարարին պահանջել որ փրկէ համալսարաններուն ինքնօրինութիւնը։ 25000 ուսանողներու միթինկ մը ձայնակցեցաւ Բեդերսպուրկի ուսանողաց միթինկին որոշումներուն։

—Բեդերսպուրկի մէջ ուսանողներուն գործադուլը արդէն սկսաւ. ուսանողներու վարժարանին և կանանց բարձրագոյն դասընթացքներու ուսանողները ընկերակցեցան ցուցարարներուն։ Ուսանողներու փոքր խմբակներ դպրոցներու դասարանները մտան՝ ուսուցիչներէն պահանջելով որ դասերը դադրեցնեն։ Դասատուները համաձայնեցան։ Ոստիկանութիւնը չի միջամտեր։

—Պեսարապիոյ նահանգը, ինչպէս նաեւ Ռիկա և Տօրբատ քաղաքներն իրենց գաւառներով քօլերայէ վարակուած յայտարարուեցան։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՇԱՐՔԸ

Հեղինակ ԱՏՈՄ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ (ՍԻԱՄԱՆԹՕ)

Հայ մեծ դիւցազներգակին հզօր տաղերուն այս Ա. և Բ. շարքը կը պարունակէ հետեւեալ գլուխները. — Դարերու Վրէժ, Հողին Ձայնը, Զղջումին Թափօրը, Անդրանիկ, Աղբիւր Սէրոբ, Խրիմեան Հայրիկ, Կովկաս, Անարեկիչներ։

Թրքահայը դեռ չէ ճանչցած մեր առաջին դիւցազներգակին՝ Ա. Եարճանեանի այս մաշխատարային գործը, որ զինքը կը զետեղէ մեր հին և նոր բանաստեղծներուն առաջին և էն կարեւոր դիրքին վրայ։ Հայերէն կարդալ գիտցող ամէն հայ պէտք է որ կարդայ զայն։

Կեդրոնատեղի Արծիւ գրատուն։ Կը գտնուի նաեւ բոլոր գրատուններն ալ։

ԳԻՆ 5 ՂՐՈՒՇ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

19 Սեպտեմբեր 1908

Օսմ. Միացեալ փոփոխեալ պարտաթուղթ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Ղշ.	100 20 1/2
» ամէնէն վար գինը	»	100 18 1/2
» » վեր »	»	100 18
» երեկոյ գոցուեցաւ	»	100 25

Ռումէլի Երկաթուղի

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Ֆր.	171 1/8
» ամէնէն վար գին	»	171 —
» » վեր »	»	171 3/4
» երեկոյ գոցուեցաւ	»	171 1/4

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԱՆՁ ՄԸ

Կարպիս Պալիկեան անուն անձ մը, Պանկալթը, Հարպիէին դիմացը ծխավաճառ, այս կիրակի օր, տունէն կ'ելլէ և մինչեւ այսօր մէջտեղ չկայ։ Ինքը միջահասակ է և մէկ երեսին ձախ կողմը նշան մը ունի։ Ամուսնացած և զաւակներու տէր, Գոհարիկ է կնոջ անունը, յիշեալ անձը տեսնողներէն կը խնդրուի որ, ի սէր մարդասիրութեան, իմաց տան Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցին։

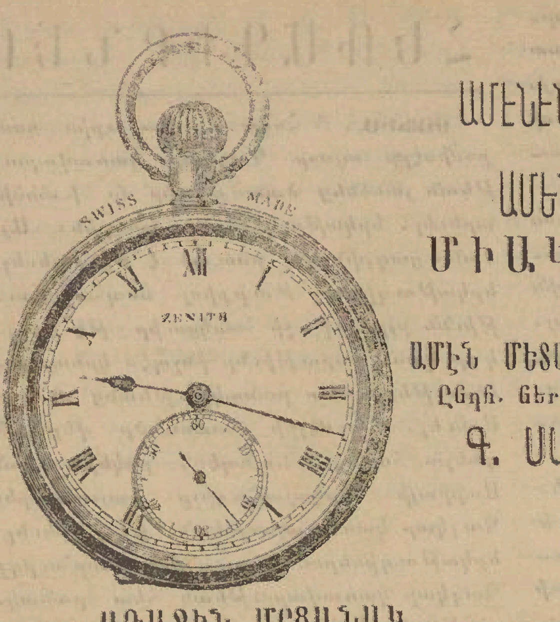

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ
Նէօշադէլի Դիտարանէն. 1903

ՈՐՆ Է
ԱՄԵՆԵՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾ
ԵՒ
ԱՄԵՆՈՒՍՏ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ
ՄԻԱԿ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԱՄԷՆ ՄԵՏԱՂԷ ԵՒ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդհ. Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար
Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ ԵՒ ԸՆԿ.

ԶԵՆԻԹ
ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ ՓԱՐԻԶ, 1900

ՈՐՆ Է
ԺԱՄԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԵԱՆՑ
ԲԱՐՁՈՒՆՔԻՆ ՎՐԱՅ ԳՏՆՈՒՈՂ
ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԹԻՒ 16 — ՊԱՀՃԷ ԳԱՓՈՒ — ԹԻՒ 16
Օռօզտի-Պաք հաստատութեան դիմացը
Կ. ՊՈԼԻՍ

ԱՐՏԱ-ԲՈՅՑ ՄՐՑՄԱՆ
Անդամ Ժիւրիի, Միլան. 1906

Մեր յարգոյ յաճախորդներուն դրականապէս ապացուցանելու համար մեր ԶԵՆԻԹ ժամացոյցին ուրիշ ամէն ժամացոյցներէ ունեցած բացարձակ առաւելութիւնները, վերոյիշեալ երեք յաջողութիւններէն, այսինքն նրբախնամ յօրինուածք, տոկունութիւն եւ բարձր ճշդութիւն (haute précision), միոյն մէջ իսկ թերացող ԶԵՆԻԹ ժամացոյց մը երեք ամիսներու կողմէ մեզ վերադարձուի. պատրաստ ենք վճարելու փոխարժէքը, առանց ո եւ է առարկութեան։ 50—22

ԲԵՐԱՅԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Օսմանեան քաղաքական և քաղաքային ընդհանուր ընտրութեանց գործոյն մէջ յաջողութիւն ձեռք բերելու համար Թաղական Խորհուրդս որոշած է Բերայի թաղեցւոց կանոնաւոր և անթերի մարդահամարը ունենալ ի ձեռին, որպէս զի կարելի ըլլայ ամէն անհատի գործադրել ընտրական իրաւունքն ու պարտականութիւնը։ Արդէն Բերայի մէջ սկսուած ըլլալով սոյն մարդահամարի գործողութեան, մասնաւոր պաշտօնեայք ազգայնոց բնակարանները կը պտտին և յատուկ տոմարի մէջ կ'արձանագրեն ամէն ազգայինները, առու նորածիններէ սկսեալ մինչեւ ամէնէն տարիքաւորները։ Ուստի կը խնդրուի ամէն ազգայիններէ որ յիշեալ պաշտօնեայք իրենց դիմած ատեն, փութան ճշդիւ արձանագրել տալ իրենց և իրենց ընտանիքին պատկանող ամէն մէկ անհատի անունը, հայրանունը, մականունը, արհեստը, տարիքը, թաղը և փողոցը, տան թիւը և բնակավայրին տեսակը. Նոյնպէս արձանագրել տալ իւրաքանչիւր անհատին առջեւ իր սեփականութիւն եղած կալուածը թէ՛ Բերայի, թէ՛ Պոլսոյ և թէ՛ գաւառի մէջ, տեղովը, թիւովը, պետական արժէքովը և տարեկան կալուածական տուրքովը. նաեւ իւրաքանչիւր անձի վճարած ուղղակի տուրքերը, ինչպէս տասանորդ, թէմէթթիւ, զինուորական պէտէլ, ճամբաներու շինութեան օրավարձ, էմլաք թեզքէրէսի, աղնամ ևն.։ Կը խնդրուի նաեւ պատուարժան ազգայիններէ որ՝ եթէ վերոգրեալ պաշտօնեայք սխալմամբ չդիմեն իրենց, իրենք անձամբ կամ նամակաւ բարեհաճին Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ Թաղական Խորհրդարանը դիմել և վերոգրեալ պարագաները արձանագրել տալ։ Նոյնպէս գիւղագնացութեան պատճառաւ Բերայէ բացակայ գտնուողներու համար մասնաւոր պաշտօնեայ մը յատկացուած է, որ պիտի դիմէ այնպիսիներուն վաճառատուները կամ գիւղերու բնակավայրը, վերոյիշեալ պարագաները արձանագրելու համար։ Եթէ չգիտութեամբ գիւղերը գտնուողներու մէջէն ոմանց դիմում չըլլայ, այնպիսիներէն ալ կը խնդրուի որ բարեհաճին ո՛ և է միջոցաւ սոյն մասին տեղեկութիւն հաղորդել ի Թաղական Խորհրդարան, որպէս զի արձանագրութեանց մասին ո և է թերի չմնայ։ Պէտք չէ բնաւ ենթադրել թէ այս արձանագրութիւնը յառաջիկային ո՛ և է տուրք վճարելու դուռ կը բանայ. ընդհակառակն այս արձանագրութեան մասին ո՛ և է անհոգութիւն թէ՛ օսմանեան քաղաքային շահերուն և թէ ազգային շահերուն անդարմանելի վնաս կը բերէ։ Թաղական Խորհուրդս կը յաւելու որ, եթէ ոմանք դատապարտելի անհոգութեամբ անտարբեր մնան սոյն արձանագրութեան մասին, այնպիսիք բնականաբար կը զրկուին իրենց քաղաքական ընտրական իրաւունքէն. ուստի թախանձանօք կը խնդրէ որ ամէն ազգային գործոյն կարեւորութիւնը նկատի առնելով, զանցառութիւն չընէ, և պահանջուած տեղեկութիւններն հաղորդէ վերոյիշեալ պաշտօնէից։

(Կնիք Թաղ. Խորհրդոյ)

Բերա, 13 Սեպտ. 1908

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՒՆ

Ժամանակացոյց կոխմբ.ներու երթեւեկ.
1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) Բն. օրէն սկսեալ
ԳՈՆԻԱ — ԷՐԷՂԼԻ — ՊՈՒԼԿՈՒՐԼՈՒԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ Կայարան		Կոխմբ. 633 Ապր. եւ Ճմբ. Առաւօտ
Գոնիա	մկն.	12 30
Գաշըն խան		1 01
Չումրա		1 45
Արըք Էօրէն		2 13
Մանտասուն		2 42
Գարաման	ժմն.	3 13
	մկն.	3 28
Սուտրովա		3 54
Այրանճը-Տէրպէնտ		4 44
Ալարճա		5 20
Էրէյլի	ժմն.	5 45
	մկն.	6 05
Պուլկուրլու իրիկուն	ժմն.	6 20

ԴԱՐՁ Կայարան		Կոխմբ. 631 Ապր. եւ Ճմբ. Իրիկուն
Պուլկուրլու	մկն.	6 35
Էրէյլի	ժմն.	6 53
	մկն.	8 50
Ալարճա		9 17
Այրանճը-Տէրպէնտ		10 01
Սուտրովա		10 43
Գարաման	ժմն.	11 07
	մկն.	11 22
Մանտասուն		11 55
Արըք Էօրէն		12 24
Չումրա		1 —
Գաշըն խան		1 36
Գոնիա իրիկուն	ժմն.	2 05

50—18

ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
ԱՂՋԿԱՆՑ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Գիշերօթիկ եւ ցերեկեայ, 12 տարուան կատարեալ ընթացքով, 3 տարի մանկապարտէզ (երկսեռ), Տարրական Դասընթացք (երկսեռ), Միջին Դասընթացք (միայն աղջկանց), Բարձրագոյն եւ Երկրորդական 5 տարուան ընթացքով (միայն աղջկանց)։

Բազմաթիւ պոլսեցի և գաւառացի ազգասէր ծնողաց առաջարկին վրայ, բացինք Սկիւտար-Իճատիէի կեդրոնին մէջ մեր աղջկանց Բարձրագոյն-Երկրորդական վարժարանը, օդասուն, բարձրադիր ընդարձակ շէնքի մը մէջ, ուր ազգային և ընտանեկան ընտիր դաստիարակութիւն մը պիտի տրուի, ձեռնհաս և պարկեշտ հայ ուսուցչաց ծանօթ ուսուցչաց ձեռամբ։ Բաց ի կրօնական և բարոյական ուսուցումէ և մայրենի լեզուէ, խնամով պիտի աւանդուին Թուրքերէն, Ֆրանսերէն և Անգլիերէն լեզուները բոլորովին նոր և մանկավարժական դրութեամբ, ինչպէս նաեւ ուսողական, բնագիտական և բնապատմական, աշխարհագրական և պատմական ճիւղերը, գեղարուեստական, ձեռարուեստի դասերը, ձայնական և գործիական երաժշտութիւնը՝ բաղձացուած եղանակաւ։

Վարժարանը կը բացուի 1 սեպտ.ին և դասախօսութիւնները կը սկսին նոյն ամսոյ 8ին Բշ. օր։

Կը հրաւիրուին պատ. ծնողք և պաշտպանք մինչեւ 8 սեպտ. դիմել արձանագրութեան համար Տնօրէնութեանս, որ ամէն օր մինչեւ կէսօր կը գտնուի իր բնակարանը, Սկիւտար Իճատիէ, Գայսէրլիօղլու փողոց Թիւ 13։ Պայմանք դիւրամատչելի։ Հինգ աշակերտով դասարանները պիտի բացուին։ Ձրիահաս օրիորդներ մասնաւոր ճիւղերու կրնան հետեւիլ։

Հիմնադիր-Տնօրէն
10—8 ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԼԻՍԷ ՆԱՍԻՈՆԱԼ ՖՐԱՆՍԷ
ԱՂՋԿԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
ՏՆՕՐԷՆՈՒՀԻ՝ ՏԻԿ. ՏՐՎ.Օ ԵՒ ՇԱՖՆԷՐ
35, Եեմէնիճի փողոց, Բերա

Վարժարանս պիտի վերաբացուի 1908 սեպտ. 8/21ին։ Արձանագրութեան և տեղեկութեանց համար դիմել Լիսէի Տնօրէնութեան, երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը։ 15—14

ԱԹԷՆՔԻ ՊԱՆՔԱ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԱՄԲՈՂՋԱՊԷՍ ՎՃԱՐՈՒԱԾ
50,000,000 Տրախմի
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ ԱԹԷՆՔ

Մասնաճիւղեր ունի Կ. Պոլիս եւ գրասենեակներ՝ Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ կողմը Լոնտոն, Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Սկիւտարի, Իզմիր, Փիրէոս, Բաղրաս, Վոլօ, Նիշա, Գալամաթա, Գանէ եւ Քանեա (Կրետէ)։

Դրամագլուխն և աւանդ ձգուած դրամին ու արժեթուղթերուն արժէքը, Օգոստոս ամսուն, կը հասնի 260,000,000 տրախմի։

Աթէնքի Պանքան կը զբաղի Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններով։ Փոխառութիւններ կ'ընէ վաճառքներու, արժեթուղթերու վրայ և Նահանգական Թուրքիոյ վրայ քաշուած փոխանակագիրներ կը զեղչէ։

Աթէնքի Պանքան հաշուեյնթացներ կը բանայ, չէքեր, վարկագիրներ կը հանէ, հեռագրական հրամանով վճարումներ կը կատարէ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներ, բուն և արտասահմանի մէջ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ, թէ՛ մեր հրապարակին և թէ՛ օտար հրապարակներուն վրայ, յանձնարարներուն շատ նպաստաւոր կերպով։

Շատ փոքր վարձքի մը փոխարէն արժեթուղթեր կը պահէ, աւանդի ձեւով և աւղուած տուփերու մէջ տալով վարձով. Ամէն կարգի կտրօններ կը գանձէ և զեղչի գործողութիւններ կը կատարէ։ Աթէնքի Պանքան հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ արկղամուրճ խուցեր, փոքր վարձքերով։

Աւանդի ձեւով

Աթէնքի Պանքան իբր աւանդ կ'ընդունի դրամ և արժեթուղթ, սա տոկոսներով.

Ուզուած ատեն դրամ քաշելու պայմանաւ		3%
Վեց ամսուան համար		$3\frac{1}{2}$%
Մէկ տարուան	»	4 —
Երկու	» և աւելի	5 —

Աւանդ ձգուած դրամները կը վճարուին այն դրամով որով Պանքան ձգուած են։ Տոկոսները կը վճարուին ամէն տարուան Յունուար 2ին և Յուլիս 1ին։

Մասնաւոր տետրակներ՝ 4% տոկոսով

Աթէնքի Պանքան իր յաճախորդներուն մէջ փոքր դրամատէրեր ունենալով և փափաքելով ամէն դիւրութիւն ընծայել, անոնց տրամադրութեան տակ կը դնէ մասնաւոր աւանդներու տետրակներ, որոնց մէջ կրնան արձանագրել առ առաւելն 100 ոսկիի աւանդ գումար մը։ Այդ դրամը 4% տոկոս կը բերէ և մասնակի վճարումներ կը կատարուին, առնուազն ղրուշ 52 ստակներով։ 50—19

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ
ԼԵԶ. ԵՒ ԱՌԵՒՏՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՅ

Վարժարանիս 11րդ. շրջանն սկսաւ, մեր գիշերօթիկ և ցերեկեայ աշակերտները կը հրաւիրուին վարժարան։

Վարժարանս ունի երեք դասընթացք, Մանկապարտէզ՝ 3 տարի, Նախակրթարան՝ 4 և Ուսումնարան՝ 3 տարի։

Վարժարանիս նպատակն է ուսուցանել վաճառականութիւն և լեզու, կարեւոր ուսմանց և գիտութեանց ճիւղերով միասին։

Ինչպէս յայտնի է, Օսմ. Սահմանադրութիւնը ընդարձակ ասպարէզ կը բանայ Հայ ազգին. պէտք Հայրենիքի ուսեալ ու լեզուագէտ անհատները պիտի գնահատուին պետական-վարչական գործերու մէջ, ինչպէս պիտի քաջալերուին անհատական ձեռնարկներու մէջ ալ։

Ուստի վաճառականութեան, լեզուագիտութեան, վարչագիտութեան և՛ նմանօրինակ ազատական ասպարէզներու համար պատրաստուելու փափաք ունեցող տղաք կը հրաւիրուին աշակերտիլ մեր վարժարանին, ուր պիտի վայելեն ընտանեկան խնամք հայկական լուրջ դաստիարակութեամբ։

Վարժարանիս ծրագիրն ու կանոնագիրը ձրի կը ղրկուի փափաքողաց։ Դիմել Բագրատունի վարժարան Բերա, Բանկալթի։

Հիմնադիր-Տնօրէն
10—5 ՅԱԿՈԲ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Յ. Գ. ՄՐՄԸՐԵԱՆԻ
ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

Ա. Թուրքահայ նիւթ՝ վաճառականութիւն եւ վաճառականք. — Վերջին 150 տարուան Թուրքահայոց վաճառական ու արհեստական պատմութիւնը՝ գործնական շինիչ տեսութիւններով, ուր կը յիշուին 500է աւելի Հայ վաճառականք և մեծ արհեստաւորք իրենց գործերով։ Գին $12\frac{1}{2}$ ղրուշ։

Բ. Ստուերք նիւն դէմքերու. — Տասնեակ մը պատմական կարեւոր դէմքերու վրայ ժամանակագրական գրուած մը աշխարհաբար կուռ և չարադրական ոճով, որ կրնայ նաեւ գործածուիլ դպրոցներու մէջ իբրեւ դասագիրք բանակարգեալ աշխարհաբարի, գին 5 ղրուշ։

Գ. Հին օրեր եւ Խ. Պ. Միսաքեան. — Օտեանի ու Նիմնեաց վարժարանի Խ. Միսաքեան գրագէտ փիլիսոփային կենսագրութիւնն՝ հանդերձ ժամանակակից պատմական պարագաներով. բանասիրական շատ խնամուած հատոր մը, գին $7\frac{1}{2}$ ղրուշ։

Դ. 19րդ դար եւ Յովհ. Պռուսացի Տէրոյենց. — 19րդ Դարու Թուրքահայոց կրօնական բարոյական ու իմաստասիրական հակիրճ պատմութիւնն՝ հանդերձ Յովհ. Տէրոյենցի կենսագրութեամբ, որ արդի ժամանակաց ազգային խնդիրներու մանաւանդ կաթողիկոսական խնդիրին վերաբերումով ունի յատուկ կարեւորութիւն. կը պարունակէ նաեւ բարոյական ու կրօնական շինիչ պատճառաբանեալ թելադրութիւններ և փիլիսոփայական տեսութիւններ. գին $12\frac{1}{2}$ ղրուշ։

Կը գտնուին Կ. Պոլսի բոլոր գրավաճառներուն և հեղինակին քով։ 30 հատէ աւելի խնդրողներու կ'ըլլայ 30% զեղչ (կանխիկ). գրել առ այս հեղինակին հասցէին՝ Կ. Պոլիս Զաքմաքճըլար Յովհ. Աշճեան և Գըլըճեան գրատուները։ 4

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 3,700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝ Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Դուպլա, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Ստամպօլ), Մանչեսթր, Սկիւտ եւ Իզմիր։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաեւ միւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ։ Չէքերու հաշիւներ կը բանայ։ Արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Չէքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան տոկոսապայմանաժամներով։ Վերջապէս սեղանաւորական ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով։ Պանքա Սալոնիք փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Սնտուկ մը ունի, շատ նպաստաւոր պայմաններով։ 50—23

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոս. 2/14 եւ 1320 Սէֆէր 20 թուակիր Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան Կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նաւըր խան, Հէզարէն փողոց, Թիւ 14, Փօօրէբայթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սաապ, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահճէ Գաբու Թիւ 10.
Պոլիս, Ասպտի պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց.
Պոլիս, Պ. Ս. Այմէլօղլու, Իմիր-Իօնիւ, Պահչէ Գաբու Իզմիր փողոց.
Գատըգիւղ, Ալեքսանդր Անաստասիատիս չուկայի հրապարակ.
Գատըգիւղ, Մ. Ս. Անդրիա, Մոտա ճատտէսի.
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ ճատտէսի, Թիւ 137.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, Թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Րէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիտէս, կայարանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Քէչէճեան էֆ.։

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ՍԻՆԿԷՐ
ԿԱՑՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՑԹԱՑԹԻՉ
THE SINGER MANUFACTURING Cie

Սինկէրի կարի մեքենաները զօրաւոր եղած, պարզապէս շինուած ըլլալով, իրենց ամրութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լաւ Սինկէրի մեքենայ ունենալ կը փափաքին. Սինկէր Ընկերութիւնը բարդ 400է աւելի պատւոյ վկայականներ և [illegible] ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուներուն մէջ։

Բերա) 1. Մեծ փողոց, Գօն Մաքրէֆ դիմաց Թիւ 343 և 343 կրկին։
) 2. » » Գալաթա Սէրայի դիմաց։
Կալաթա) 1. Սինկէր խան Թիւնէլի ետեւ։
) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Պոլիս) 1. Սուլթան Համամ Թիւ 2։
) 2. Սուլթան [illegible], Թրամվայի կայարանին դիմաց Թիւ 13։
Սկիւտար) Չարշը Պոյը, Թիւ 120։

Դասեր և ներգործութիւններ ձրի։ Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, Թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Յիւզ Օղլուի տանը։ 16 50—4

ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԼԵԶՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ, ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՅ
Կ. Պոլիս, Գատը-Գիւղ, Մէօհիւրտար ճատտէսի
Ցրդ Տարեշրջան

Բանիմաց ծնողաց գնահատման և քաջալերութեան մէջ՝ Վարժարանս անխափան կը շարունակէ իր ընթացքը տղիրնաւորապէս, իբրեւ իր տեսակին մէջ միակ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ Հաստատութիւնը՝ աղջկանց խնամեալ և հիմնական կրթութեամբ նուիրուած, լեզուագիտական և գեղարուեստական ուղղութեամբ։

Վարժարանս հաստատուած է նորագոյն լայնարձակ և օդասուն շէնքի մը մէջ, որ իր ներքին բաժանումներովը և օդաւէտ դիրքովն ալ դպրոցական ամէն յարմարութիւն կը միացնէ իր մէջ, Գիշերօթիկ և Ցերեկեայ աշակերտուհեաց համար հանգստաւէտութեան և առողջապահիկ ամէն պայման լրացնելով։

ԱԶԳԱՅԻՆ ուսումներէ և գիտական անհրաժեշտ ծանօթութիւններէ զատ, հիմնական կերպով կ'աւանդուին Հայերէն, Ֆրանսերէն, Անգլիերէն եւ Թուրքերէն լեզուները, ձեռամբ մասնագէտ ուսուցիչներու և ուսուցչուհիներու, գործնական կեանքի արդի պահանջումներուն համապատասխան կերպով և դիւրուսոյց մեթոտներով։

Մասնաւոր խնամքի և հոգածութեան առարկայ է Ֆրանսերէն և Անգլիերէն լեզուաց Խօսելավարժութիւնը (բուպիք)։ Յատուկ խնամով կ'աւանդուին նաեւ Գծագրութիւն, Տնային Տնտեսութիւն, Կար ու Ձեւ, Ասեղնագործութեան զանազան տեսակները (ձեռքով և մեքենայով), Ձայնական և Գործիական Երաժշտութիւն, մասնաւորապէս ԴԱՇՆԱԿ և ՋՈՒԹԱԿ։

Գիշերօթիկներու համար կատարեալ սնունդ և ընտանեկան անթերի խնամք։

Աշակերտաց վերամուտը տեղի պիտի ունենայ Սեպտ. 1 Բշ.։

5—1
Տեսչուհի ՀԻՒՐԻՒՔԵԱՐ ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ
Հիմնադիր-Տնօրէն Յ. Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Նաւանը	Թօնօ	Նաւանը	Թօնօ	Նաւանը	Թօնօ	Նաւանը	Թօնօ	Նաւանը	Թօնօ
[illegible]	1069	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1551	[illegible]	3709	[illegible]	1119
[illegible]	3607	[illegible]	[illegible]	[illegible]	3720	[illegible]	3557	[illegible]	1795
Անձէլօ	1541	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1600	[illegible]	1057	[illegible]	118
[illegible]	2277	[illegible]	[illegible]	[illegible]	695	[illegible]		[illegible]	1209
[illegible]	1822	[illegible]	504	[illegible]	3354	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1328
[illegible]	1264	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1938	[illegible]	[illegible]
[illegible]	4481	[illegible]	3320	[illegible]	1080	[illegible]	4100	[illegible]	[illegible]
[illegible]	1871	[illegible]	1841	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1470
[illegible]	1837	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1585	[illegible]	[illegible]
[illegible]	1944	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1700	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1914
[illegible]	1094	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	3060	[illegible]	1642	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1350
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1200
[illegible]	3905	[illegible]	1011	[illegible]	724	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
[illegible]	895	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	

[illegible]
Միխալօ չաքճեան, Նաւակատ Թոփ։
[illegible]
Փօլէնզօ չաքճեան, Նաւակատ Պրանթըն, հոկտ. 1ին
Դիմել Գործակալներուն՝ Յ. ՀՈՒՇ ԷՆՐԻՋՕՏ
Թիւ 22—24, [illegible] Ղալաթիա 10 50—48

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՑՈՅՑ ՏՈՒԱՒ ԹԷ

Medaille d'Or Paris 1889
FARINE LACTÉE NESTLÉ
Aliment complet pour les Enfants

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ
Ինքնին կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ, թժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն
ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ
Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ տկարակազմներու համար։
50 - 29

Cie RUSSE
Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթուան երթեւեկութիւններ
Սեպտեմբեր

Դշ. 17/30 Ինէպօլի, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Րիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ. 17/30 Օտեսա. իրիկուան ժամը 4ին։
Եշ. 18/1 Իզմիր, Պիրէոս և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։
Եշ. 18/1 Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր. 19/2 Սեվաստոփոլ. ժամը 10ին։
Շբ. 20/3 Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ. 20/3 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիոս, Հռոդոս Մերսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոր Սայիտ և Աղեքսանդրիա. ժամը 4
50—13

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.
ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Հոկտ. 6ին, Մինկրէլի, Մարսիլիայէն
Հոկտ. 11ին, Ֆրիժի, Սեւ ծովէն
Հոկտ. 13ին, Իմէրէթի, Մարսիլիայէն
Հոկտ. 23ին, Ժօնի, Սեւ Ծովէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Հոկտ. 7ին, Մինկրէլի, Սեւ Ծով։
Հոկտ. 12ին, Ֆրիժի, Մարսիլիա
Հոկտ. 14ին, Իմէրէթի, Սեւ ծով
Հոկտ. 23ին, Ժօնի, Մարսիլիա։

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 Ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 Ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 Ֆր. (Տիէբի ճամբով)։

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփհանէ, քարափին վրայ։
15 50—11 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

ՄՕՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեդի	Նայլօզըրիս
Մինիս	Էմէյսիս
Ռափսիս	Պուզիրիս
Թէյպըր	Մէօրիս
Նարպօն	Ֆայիլէ
Նավարին	Ֆարօս
	Թիպս

Առաջին կարգի շոգենաւերը [illegible] նաեւ մէջ[illegible] ընդարձակ սենեակներ ունին, [illegible]
[illegible] կը յանձնարարուին եւ գին ճամբորդներու համար տեղեկութիւն ունին։
Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ [illegible]
[illegible]
Կը խնդրուի [illegible] Ղալաթիոյ [illegible]
[illegible]
Ամերիկայի եւ Եւրոպայի [illegible] կարգերը [illegible]
Դիմել առ Ֆ. Վ. ՌՈՒԹՕԼ եւ Ընկ. Գործակալ
Ռէսիտ խան Պահչէ Գաբու, [illegible]
ՄՕՍ Ընկ.
50—9 [illegible]

Պատասխանատու Տնօրէն ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՕՖՈՒՃԵԱՆ